

**Stichting
Pensioenfonds
Huntsman Rozenburg**

Stichting Pensioenfonds Huntsman Rozenburg
Merseyweg 10, 3197 KG Botlek Rotterdam
Postbus 1020, 3180 AA Rozenburg
Telefoon: 0181 - 29 21 49
Telefax: 0181 - 29 39 18
www.pensioenfondshuntsman.nl

Ingeschreven in het Handelsregister van de
Kamer van Koophandel onder nummer 41125674

**Verslag over het boekjaar
1-1-2017 t/m 31-12-2017**

Inhoud

	Pagina
Bestuur en organisatie	5
Meerjarenoverzicht	7
Bestuursverslag	
Fondsspecifieke ontwikkelingen	9
Beleggingen	20
Fondsspecifieke ontwikkelingen beleggingen	21
Risicomanagementbeleid	24
Samenvatting actuariel verslag	29
Verantwoordingsorgaan	
Verslag van het Verantwoordingsorgaan over 2017	31
Reactie van het bestuur	32
Samenvatting visitatierapport 2017	33
Jaarrekening	
Balans per 31 december	36
Staat van baten en lasten	38
Kasstroomoverzicht	40
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	41
Gebeurtenissen na balansdatum	43
Financiering	43
Resultaatbestemming	44
Toelichting op de balans per 31 december	45
Toelichting op de staat van baten en lasten	51
Risicoparagraaf	55
Overige gegevens	
Actuariële verklaring	67
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	69
Bijlagen	
Overzicht belegd vermogen	71
Begrippenlijst	72

Bestuur en organisatie

Bestuur per 31 december 2017

*Namens de directie van
 Huntsman Holland BV*

N. Mol (1958)	voorzitter
P.C. Oostveen (1954)	secretaris
mw M. Aleman (1977)	kandidaat algemeen bestuurslid

*Namens de Ondernemingsraad
 van Huntsman Holland BV*

mw A.C.J. Impens (1951)	algemeen bestuurslid (tot 01-05-2017)
mw C.J. Paak (1965)	algemeen bestuurslid (vanaf 01-05-2017)
E. Maliepaard (1957)	algemeen bestuurslid

Namens de gepensioneerden

G.C. Plaisier (1946)	algemeen bestuurslid
----------------------	----------------------

Beleggingscommissie

B. de Jong (1961)	voorzitter
P.C. Oostveen (1954)	secretaris
E. Maliepaard (1957)	
M.J. Burbach (1972)	(tot 01-04-2017)
P. Westland (1977)	(vanaf 01-07-2017)

Pensioenbureau

P.C. Oostveen (1954)	Manager Pensioenfonds
R. Brand (1960)	Front-office

Verantwoordingsorgaan

E. Barents (1947)	voorzitter
W.J. Veenendaal (1943)	secretaris
L.A.C. Thring (1960)	
J.C.P. Veerman (1946)	
mw A.C.J. Impens (1951)	(vanaf 01-11-2017)

Organisatie

Administratie	AZL N.V., Heerlen
Actuaris	Adviserend: Willis Towers Watson, Rotterdam Certificerend: Willis Towers Watson, Purmerend
Vermogensbeheer	NN Investment Partners (NNIP), Heerlen
Accountants	EY Accountants LLP, Maastricht
Bankiers	Kas Bank NV, Amsterdam ING Bank, Amsterdam

Meerjarenoverzicht

	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008
Aantallen										
Verzekerden										
Deelnemers	335	347	371	374	369	387	412	422	433	473
Gewezen deelnemers	496	509	524	559	605	631	667	728	810	835
Pensioengerechtigden	1.376	1.393	1.407	1.395	1.411	1.399	1.376	1.312	1.241	1.212
2.207	2.249	2.302	2.328	2.385	2.417	2.455	2.462	2.484	2.520	
Financiële gegevens (in duizenden euro)										
Technische voorzieningen voor risico pensioenfonds										
Pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	453.662	468.618	447.376	439.579	378.724	399.646	374.236	343.467	323.405	319.534
Prepensioenverplichtingen ¹⁾	37	33	8	12	28	94	453	510	924	1.655
Technische voorzieningen voor risico deelnemers										
Pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	2.585	2.807	2.877	2.984	2.467	2.328	1.944	1.910	1.692	1.563
Reserves										
Algemene reserve	105.746	73.261	58.200	64.450	59.815	26.406	8.731	30.421	24.019	-11.085
Dekingsgraad										
Aanwezige dekingsgraad	123,2%	115,5%	112,9%	114,7%	115,8%	107%	102%	109%	107%	97%
Beleidsdekingsgraad	121,2%	110,9%	114,1%							
Vereiste dekingsgraad	118,9%	118,0%	119,9%	115,7%	118,3%	117,2%	117,8%	117,7%	120,2%	119,4%
Premiebijdragen	7.099 ²⁾	6.973 ²⁾	7.854 ²⁾	7.523	7.229	8.492 ³⁾	11.126 ⁴⁾	12.063 ⁵⁾	12.554 ⁵⁾	6.590
Uitkeringen	18.466	18.358	18.210	18.620	19.179	19.572	19.725	18.857	18.223	17.970
Beleggingen voor risico pensioenfonds										
Belegd vermogen (excl. lopende intrest en liquide middelen)	556.577	537.374	500.056	499.647	434.385	421.371	379.984	370.020	343.925	308.751
Beleggingsopbrengsten	29.179	48.453	12.217	77.505	25.534	54.732	18.478	33.613	44.749	-68.680
Rendement op basis van total return	5,6%	9,8%	2,5%	18,1%	6,2%	14,6%	5,2%	9,9%	14,9%	-17,8%

1) Vanaf 2012 wordt hier alleen de voorziening voor ingegaan prepensioen opgenomen.

2) Dit betreft de feitelijke premie.

3) Inclusief € 1 miljoen extra werkgeverspremie uit hoofde van herstelplan.

4) Inclusief € 4 miljoen extra werkgeverspremie uit hoofde van herstelplan.

5) In 2009 en 2010 € 5 miljoen extra werkgeverspremie uit hoofde van herstelplan.

Bestuursverslag

Fondsspecifieke ontwikkelingen

1. Missie, visie en strategie

Op 14 juni 2017 ontving het bestuur een brief van De Nederlandsche Bank (DNB) met het verzoek een samenvatting te leveren van de missie, visie en strategie van het pensioenfonds (strategiedocumentatie). Het bestuur heeft deze onderwerpen uitvoerig besproken, evenals de huidige situatie (sterktes en zwaktes) en de ontwikkelingen (kansen en bedreigingen) die het bestuur ziet voor ons fonds. Het bestuur heeft e.e.a. verwoord in een strategiedocument dat ook getoetst is door de sponsor. Het definitieve strategiedocument is –zoals verzocht– voor 1 oktober 2017 verstuurd aan DNB.

Missie

De missie van Pensioenfonds Huntsman is:

Het betalen van nominale pensioenen zoals toegezegd in de pensioenopgave die deelnemers ontvangen en hiermee op pensioenvlak veiligheid, zekerheid en continuïteit bieden aan alle deelnemers en gepensioneerden.

Visie

De ambitie van het bestuur is een betrouwbaar pensioenfonds te zijn. Het bestuur wil zorgdragen voor een goede financiële beheersing en een evenwichtige afweging van de belangen van de betrokkenen nu en in de toekomst.

Vertrouwen van de deelnemers en gepensioneerden in het bestuur dat zijn taak serieus neemt en goed uitvoert, zien wij als een cruciale voorwaarde voor de continuïteit van het pensioenfonds.

Onze ambitie is dan ook om een pensioenfonds te zijn dat zijn betrouwbaarheid laat zien door goede financiële resultaten, transparante communicatie en een kostenbewust beleid.

De uitvoering van de pensioenovereenkomst moet correct en efficiënt gebeuren, en maatschappelijk verantwoord zijn.

Strategie

Om onze visie te bereiken hebben wij een strategie geformuleerd die bestaat uit de volgende punten.

- Ons beleid richt zich op voldoende rendement tegen aanvaardbare risico's. De risicohouding is behoudend, maar om de doelstelling van het pensioenfonds te halen kunnen risico's niet volledig uitgesloten worden. Het bestuur reduceert de kans op tekorten en verhoogt de kans op indexatie van pensioenen door actief risico management.
- Er wordt een verantwoord beleggingsbeleid gevoerd met expliciete aandacht voor afdekking van rente risico's, met behulp van een professionele externe partij en ondersteund door een onafhankelijke beleggingsadviseur.
- Om de kosten beheersbaar te houden hanteren we een kostenefficiënte werkwijze, met een uitbestedingsbeleid waarbij we kritisch zijn op de kwaliteit, kwantiteit en kosten van de uitbestedingspartners.
- Het pensioenfonds wil dicht bij de deelnemers en gepensioneerden staan. Aansprekende en persoonlijke communicatie is daarbij vanzelfsprekend. Ook als het gaat over risico's, rechten en koopkracht van deelnemers en gepensioneerden. Die communicatie is steeds vaker digitaal. Wij vinden het echter ook van groot belang de mogelijkheid te bieden tot een persoonlijk gesprek waarin de deelnemer zijn eigen situatie kan bespreken met een ter zake kundig persoon die de regeling goed kent.

- Het bestuur van het pensioenfonds vindt een goede relatie met de sponsor van groot belang voor het voortbestaan van het fonds en voert daarom regelmatig constructief overleg hierover.
- Om steeds fris en kritisch te kunnen reflecteren werkt het bestuur actief aan een goede relatie en interactie met het verantwoordingsorgaan.
- Het bestuur van het pensioenfonds hanteert de normen voor goed pensioenfondsbestuur.

2. Naleving wet- en regelgeving

Het bestuur is niet bekend met overtredingen van de wet- en regelgeving.

De code pensioenfondsen wordt nagenoeg geheel nageleefd. Zaken waarvan Pensioenfonds Huntsman van de code afwijkt, zijn:

- Er is geen aparte noodprocedure opgesteld, anders dan voor het geval van een crisissituatie. De lijnen tussen bestuursleden en uitvoerders zijn zo kort dat in een noodsituatie direct contact vanzelfsprekend is en snelle besluitvorming kan worden afgestemd.
- Er wordt niet ten minste elke drie jaar gemeten hoe effectief de ingezette communicatiemiddelen zijn.
- De evaluatie van het functioneren van het bestuur gebeurt jaarlijks, maar niet elke twee jaar met een derde partij.
- Het bestuur zorgt voor geschiktheid, complementariteit en continuïteit in het bestuur. Het houdt daarbij rekening met opleiding, achtergrond en persoonlijkheid. Diversiteit is in de samenstelling van het bestuur aanwezig, maar geen doel op zich. Het bestuur bestaat uit twee vrouwen en vier mannen. Het verantwoordingsorgaan bestaat uit een vrouw en vier mannen. Geen van de leden van het bestuur en verantwoordingsorgaan is onder de veertig jaar.

De bestuursleden ondertekenen ieder jaar de gedragscode. Alle leden van het bestuur, beleggingscommissie, verantwoordingsorgaan, pensioenbureau en visitatiecommissie verklaren schriftelijk zich te houden aan de gestelde gedragsregels.

Pensioenfonds Huntsman heeft een compliance officer benoemd.

3. Bestuur, beleggingscommissie, pensioenbureau

Mevrouw Aleman (kandidaat bestuurder namens de werkgever) heeft in 2017 haar externe opleiding geheel gevolgd. Na afronding van haar interne opleiding begin 2018 zal haar voorgenomen benoeming gemeld worden aan DNB.

De zittingstermijn van mevrouw Impens is geëindigd op 1 mei 2017. De diverse betrokken partijen hebben intensief met elkaar overlegd met als doel om mevrouw Impens op te laten volgen door een vrouw. Na overleg heeft de Ondernemingsraad besloten om mevrouw Paak voor te dragen als deelnemerslid voor het bestuur van het pensioenfonds. Mevrouw Paak heeft in 2016 en begin 2017 een gedegen externe en interne opleiding gevolgd. Haar voorgenomen benoeming is in maart 2017 gemeld aan DNB. In april 2017 heeft DNB ingestemd met haar voorgenomen benoeming. In de bestuursvergadering van 20 april 2017 is mevrouw Paak benoemd als bestuurslid namens de deelnemers, ingaande 1 mei 2017.

Het bestuur bespreekt éénmaal in de drie jaar of zoveel vaker als het bestuur daartoe aanleiding ziet het functioneren van ieder bestuurslid afzonderlijk. De evaluatie van een bestuurslid gebeurt in de laatste vergadering binnen zijn of haar zittingsperiode. In een besloten vergadering wordt het functioneren van het betreffende bestuurslid geëvalueerd.

Het bestuur heeft op 20 april 2017 een zelfevaluatie uitgevoerd onder externe begeleiding. Het bestuur heeft deze zelfevaluatie ervaren als vernieuwend, zinvol en uitnodigend om tot de juiste diepgang te komen.

Binnen het pensioenbureau hebben zich geen personele wijzigingen voorgedaan.

4. Verantwoordingsorgaan

De Ondernemingsraad heeft de heer Thring voorgedragen ter herbenoeming als lid van het Verantwoordingsorgaan namens de werknemers. Het bestuur acht de heer Thring geschikt voor deze functie. Het bestuur benoemt de heer Thring voor een volgende termijn.

Na het vertrek van de heer Febus uit het verantwoordingsorgaan, heeft het bestuur een brief uit laten gaan voor kandidaatstelling als lid van het verantwoordingsorgaan namens de gepensioneerden. Naast mevrouw Impens hebben zich geen andere kandidaten beschikbaar gesteld. Het bestuur acht mevrouw Impens geschikt voor deze functie en heeft mevrouw Impens benoemd als lid van het verantwoordingsorgaan namens de gepensioneerden.

5. Uitvoeringsovereenkomst

De uitvoeringsovereenkomst is in 2017 niet gewijzigd. In 2018 is de uitvoeringsovereenkomst wel aangepast.

6. Klachten- en geschillenprocedure

Er zijn geen klachten ingediend.

7. Herstelplan

Het jaar 2016 is afgesloten met een actuele dekkingsgraad van 115,5% en een beleidsdekkingsgraad van 110,9%. Omdat de beleidsdekkingsgraad per 1 januari 2017 lager was dan de vereiste dekkingsgraad van 118,0%, verkeerde ons fonds per die datum in een reservetekort. Hierdoor diende een nieuw herstelplan ingediend te worden voor 1 april 2017. Dit nieuwe herstelplan is inderdaad opgesteld en vervolgens ingediend binnen de gestelde termijn.

Uit het ingediende herstelplan en de daarbij verstrekte toelichting en informatie blijkt hoe Stichting Pensioenfonds Huntsman Rozenburg uiterlijk binnen tien jaar zal beschikken over het vereiste eigen vermogen. Op basis van deze stukken is DNB van oordeel dat het herstelplan concreet en haalbaar is. DNB heeft daarom ingestemd met het herstelplan.

In 2017 is de beleidsdekkingsgraad sterk gestegen, waardoor eind september 2017 het 1e kwartaaleinde was dat de beleidsdekkingsgraad hoger was dan de vereiste dekkingsgraad. Vanaf dat moment was er geen sprake van een reservetekort en is het herstelplan beëindigd.

Per 31 december 2017 is de beleidsdekkingsgraad nog steeds hoger dan de vereiste dekkingsgraad, waardoor er voor 2018 geen herstelplan nodig is.

8. Indexatie

Indexatie mag verleend worden vanaf een beleidsdekkingsgraad van 110%. Daarnaast moet de gegeven indexatie toekomstbestendig zijn. Dit betekent dat het eigen vermogen boven de beleidsdekkingsgraad hoog genoeg moet zijn om de toegezegde indexatieverlening ook in de toekomst te kunnen financieren.

8a. Jaar 2017 actieve deelnemers:

Tot en met het eind van 2015 was een eindloonregeling van toepassing voor de actieve deelnemers.

Voor de actieve deelnemers die al in dienst waren voor 1 januari 2016 is per 1 januari 2016 de eindloonregeling vervangen door een middelloon regeling.

Afgesproken is dat een deel van de indexatie onvoorwaardelijk is in 2017. Hiervoor wordt premie betaald. Er is een gegarandeerde indexatie uitgekeerd van 50% van de Consumenten Prijs Index (CPI) over de periode oktober 2015 – oktober 2016.

Het overige deel van de indexatie is voorwaardelijk. Hiervoor heeft het pensioenfonds geen geld gereserveerd en wordt geen premie betaald. De voorwaardelijke indexatie wordt uit beleggingsrendement gefinancierd en kan alleen uitgekeerd worden als het pensioenfonds over voldoende financiële middelen beschikt. Op basis van de financiële positie van het fonds was er per 1 januari 2017 gelegenheid om aan de actieven een gedeeltelijke indexatie uit te keren van 0,22%. Dit is opgebouwd uit 0,20% onvoorwaardelijke indexatie en 0,02% voorwaardelijke indexatie. De ontwikkeling van het prijsindexcijfer over oktober 2015 - oktober 2016 bedroeg 0,40%.

8b. Jaar 2017 niet-actieve deelnemers:

Het pensioenfonds heeft geen geld gereserveerd of extra premie gevraagd om het pensioen van niet-actieve deelnemers te verhogen.

De eventuele indexatie wordt uit algemene reserves gefinancierd en kan alleen betaald worden als het pensioenfonds over voldoende financiële middelen beschikt. Daarom is deze indexatie ook voorwaardelijk. Voor de inactieven wordt over 2017 een voorwaardelijke

indexatie toegezegd op basis van het afgeleide Consumenten Prijs Index (CPI) van oktober 2015 tot oktober 2016. Gezien de financiële positie van het fonds was er per 1 januari 2017 gelegenheid om een gedeeltelijke indexatie uit te keren. Per 1 januari 2017 is er aan de inactieven 0,03% indexatie uitgekeerd. De ontwikkeling van het afgeleide prijsindexcijfer over oktober 2015 – oktober 2016 bedroeg 0,35%.

8c. Jaar 2018 actieve deelnemers:

In de middelloonregeling is afgesproken dat een deel van de indexatie onvoorwaardelijk is in 2018. Hiervoor wordt premie betaald. Er is een gegarandeerde indexatie uitgekeerd van 25% van de Consumenten Prijs Index (CPI) over de periode oktober 2016 – oktober 2017.

Het overige deel van de indexatie is voorwaardelijk. Hiervoor heeft het pensioenfonds geen geld gereserveerd en wordt geen premie betaald. De voorwaardelijke indexatie wordt uit beleggingsrendement gefinancierd en kan alleen uitgekeerd worden als het pensioenfonds over voldoende financiële middelen beschikt. Gezien de financiële positie van het pensioenfonds was er in 2018 gelegenheid om een deel van de voorwaardelijke indexatie uit te keren. Op basis van de financiële positie van het fonds was er per 1 januari 2018 gelegenheid om aan de actieven een gedeeltelijke indexatie uit te keren van 1,14%.

Dit is opgebouwd uit 0,33% onvoorwaardelijke indexatie en 0,81% voorwaardelijke indexatie.

De ontwikkeling van het prijsindexcijfer over oktober 2016- oktober 2017 bedroeg 1,33%.

8d. Jaar 2018 niet-actieve deelnemers:

Het pensioenfonds heeft geen geld gereserveerd of extra premie gevraagd om het pensioen van niet-actieve deelnemers te verhogen. De eventuele indexatie wordt uit beleggingsrendement gefinancierd en kan alleen betaald worden als het pensioenfonds over voldoende financiële middelen beschikt. Daarom is deze indexatie ook voorwaardelijk. Voor de inactieven wordt over 2018 een voorwaardelijke indexatie toegezegd op basis van het afgeleide Consumenten Prijs Index (CPI) van oktober 2016 tot oktober 2017. Gezien de financiële positie van het fonds was er per 1 januari 2018 gelegenheid om een gedeeltelijke indexatie uit te keren. Per 1 januari 2018 is er aan de inactieven 1,09% indexatie uitgekeerd.

De ontwikkeling van het afgeleide prijsindexcijfer over oktober 2016 – oktober 2017 bedroeg 1,34%.

9. Communicatie

9a. Informatie over uitgestelde pensioenen

In 2017 hebben deelnemers die een uitgesteld pensioenrecht hebben en van wie het adres is bevestigd door de Basisadministratie Persoonsgegevens en Reisdocumenten (BPR) en mensen die in het buitenland wonen en waarvan het adres bekend is een overzicht over 2016 van hun aanspraken ontvangen.

9b. UPO

Jaarlijks verzendt AZL voor Stichting Pensioenfonds Huntsman Rozenburg het UPO aan de deelnemers van dit pensioenfonds. De Autoriteit Financiële Markten (AFM) heeft aangegeven dat de UPO's tijdig aan de deelnemers verstrekt dienen te worden. Tijdig is in dit geval voor 1 oktober van elk jaar. In 2017 zijn de UPO's tijdig verstuurd.

9c. Communicatie naar betrokkenen

In 2017 is met de actieven in het pensioenfonds gecommuniceerd over de ontwikkeling van de financiële positie van het pensioenfonds en de aan hen toe te kennen indexatie per 1 januari 2018. In de Nieuwsbrief voor gepensioneerden van december 2017 is aandacht gegeven aan de ontwikkeling van de stand van de beleidsdekkingsgraad. Tevens is aandacht besteed aan enkele kerncijfers van het pensioenfonds. De samenstelling van bestuur en verantwoordingsorgaan is besproken en uiteraard is gemeld welke

indexatie er toegekend is per 1 januari 2018 en hoe deze is berekend. Op de website is middels diverse artikelen aandacht gegeven aan verschillende aspecten van pensioen.

9d. Website

Het bestuur van het pensioenfonds heeft begin 2017 besloten om het Deelnemersportal zoals ontwikkeld door AZL aan te schaffen en te installeren. Hiermee kunnen de deelnemers in een persoonlijke omgeving (Mijn Pensioencijfers) elektronisch hun persoonlijke pensioeninformatie bekijken en wijzigingen in hun persoonlijke situatie doorgeven. Er wordt ingelogd middels DigiD.

Tevens is de Pensioenschets van AZL aangeschaft. De Pensioenschets is een internettool op onze website die de (verwachte) inkomsten vergelijkt met de (verwachte) uitgaven van een deelnemer.

De Pensioenschets geeft de deelnemer op een speelse, laagdrempelige manier inzicht in de gewenste levensstandaard bij pensionering én of deze gewenste levensstandaard wel mogelijk is met de financiële middelen (zoals pensioen en AOW) die dan ter beschikking staan.

10. Toekomstbestendigheid

In 2016 is uitgebreid gesproken over de toekomstbestendigheid van ons pensioenfonds. Ter voorbereiding op de toekomst heeft het bestuur nagedacht over het doel van het pensioenfonds, de huidige wijze van uitvoering van de pensioenregeling en over de alternatieven. De kwetsbaarheden en sterke punten van ons fonds zijn vastgesteld. Vervolgens is intensief gesproken met de sponsor over de toekomst van ons pensioenfonds. De sponsor en het bestuur hebben samen geconcludeerd dat er geen noodzaak is om over te stappen naar een alternatieve pensioenuitvoeringsvorm. Sponsor en bestuur hebben de voorkeur uitgesproken om als zelfstandig pensioenfonds door te gaan. Wel heeft de sponsor eind 2016 gevraagd een aantal aspecten verder uit te zoeken, waaronder het bestuderen van de carve-out optie.

Het bestuur heeft samen met externe deskundigen in 2017 de mogelijkheden en gevolgen van een eventuele carve-out onderzocht en daar het verantwoordingsorgaan bij betrokken. Na overleg met de werkgever is geconcludeerd dat een carve-out op dit moment geen reële optie is.

11. Deskundigheid

In het verslagjaar is aandacht besteed aan de opleiding en deskundigheid van het bestuur, het verantwoordingsorgaan en het pensioenbureau.

Op 19 en 20 juni 2017 heeft het bestuur samen met de leden van het pensioenbureau en het verantwoordingsorgaan een opleiding gevolgd. Onder leiding van een externe deskundige is gesproken over het uitbestedingsbeleid en de risico's van uitbesteden. Met deskundigen van NN IP en Altis is gesproken over actief versus passief beleggen. Tevens is een aantal seminars en voorlichtingsdagen bezocht. Mevrouw Aleman heeft als aspirant bestuurslid in 2017 alle nog uitstaande modules gevolgd van de pensioenopleiding Geschiktheidsniveau A van WillisTowersWatson.

12. Reglementen

Voor het jaar 2017 zijn geen inhoudelijke wijzigingen aangebracht in het reglement.

Op 31 oktober 2016 heeft het ministerie van Financiën bekend gemaakt dat de pensioen richtleeftijd op 1 januari 2018 wordt verhoogd van 67 naar 68 jaar. Deze verhoging vloeit voort uit artikel 18a lid 8 van de Wet op de loonbelasting 1964, waarin een koppeling is gelegd met de geraamde macro gemiddelde levensverwachting op 65 jaar van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Als de huidige pensioenregeling past binnen het per 1 januari 2018 geldende wettelijke fiscale kader dan is een wijziging daarvan niet noodzakelijk.

Als dat niet het geval is dan is een aanpassing van de pensioenregeling onvermijdelijk. In het geval van Stichting Pensioenfonds Huntsman Rozenburg is een aanpassing noodzakelijk.

Het bestuur van het pensioenfonds heeft in de vergadering van 12 september 2017 besloten om het reglement vanaf 1 januari 2018 als volgt aan te passen:

De pensioen richtleeftijd in de pensioenregeling wordt verhoogd naar 68 jaar voor de toekomstige pensioenopbouw. Bovendien worden de tot 1 januari 2018 opgebouwde pensioenaanspraken met een lagere pensioen richtleeftijd van alle deelnemers (actieven, arbeidsongeschikten en slapers) omgerekend naar een pensioen richtleeftijd van 68 jaar.

Voor personeel dat in dienst trad op of na 1 januari 2016 wordt buiten het pensioenfonds een DC regeling gefaciliteerd.

13. Premiebeleid

Voor de berekening van de premie werd tot en met het jaar 2015 gebruik gemaakt van de gemiddelde rentetermijnstructuur per einde jaar over de afgelopen 10 jaar. Voor de berekening van de premie voor het jaar 2016 en volgende is de sponsor akkoord gegaan om de gedempte kostendeekkende premie (GKDP) te baseren op de gemiddelde rentetermijnstructuur per einde jaar over de afgelopen 5 jaar, in plaats van de afgelopen 10 jaar. De kostendeekkende premie (KDP) voor het jaar 2017 is berekend met de door de DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. Deze premie is berekend op € 8,8 miljoen, ex ante bepaald. Ter bepaling van de gedempte kostendeekkende premie voor 2017 is gebruik gemaakt van de gemiddelde rentetermijnstructuur per 31 december 2016 over de afgelopen 5 jaar. De aldus berekende gedempte kostendeekkende premie bedraagt € 7,3 miljoen, ex ante bepaald. Deze premie is gelijk aan 30,8% van de som van de pensioengevende salarissen.

Voor de berekening van de GKDP voor het jaar 2018 is ook gebruik gemaakt van de gemiddelde rentetermijnstructuur per einde jaar over de afgelopen 5 jaar. Voor het jaar 2018 is berekend dat de GKDP 33,4% van de som van de pensioengevende salarissen bedraagt.

14. ABTN

Bijlage 3 (Richtlijnen Vermogensbeheer) en bijlage 7 (Financieel Crisisplan) zijn bijgewerkt in oktober respectievelijk november 2017.

De herziene ABTN inclusief de bijlagen is ingediend bij DNB in december 2017. In Q1 2018 is de ABTN weer aangepast en deze versie is ingediend bij DNB in april 2018.

15. Haalbaarheidstoets

Pensioenfonds dienen jaarlijks een haalbaarheidstoets uit te voeren. Bij een significante wijziging van het beleid moet het pensioenfonds opnieuw een uitgebreidere toets uitvoeren.

In de haalbaarheidstoets staat het pensioenresultaat centraal. Het uiteindelijke doel van de haalbaarheidstoets is te laten zien dat:

1. Het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau boven de door het fonds te kiezen ondergrens blijft, zowel vanuit de huidige financiële positie (feitelijke dekkingsgraad, per 1-1-2016: 115,5%) als vanuit de evenwichtssituatie (vereiste dekkingsgraad, 118,0%).
2. Het premiebeleid over de gehele berekeningshorizon voldoende realistisch en haalbaar is.
3. Het fonds voldoende herstelcapaciteit heeft om vanuit de minimaal vereiste dekkingsgraad (104,1%) binnen de looptijd van het herstelplan te herstellen naar de vereiste dekkingsgraad (118,0%)
4. Het pensioenresultaat in het slechtweersscenario op fondsniveau niet te veel afwijkt van het verwachte pensioenresultaat, gemeten vanuit de huidige financiële positie (feitelijke dekkingsgraad).

Bovenstaande grenzen dienen te worden vastgelegd als onderdeel van de risicohouding van Pensioenfonds Huntsman. De grenzen gelden voor het pensioenresultaat op fondsniveau op basis van de uitkomsten van de haalbaarheidstoets over een periode van 60 jaar. Vóór de haalbaarheidstoets heeft Pensioenfonds Huntsman de methodiek voor bepalen van de ondergrenzen voor het

pensioenresultaat bepaald. De uitkomsten van de haalbaarheidstoets dienen logischerwijs te voldoen aan deze grenzen. Voor de jaarlijkse haalbaarheidstoets geldt dat de grenzen een signaalfunctie hebben op basis waarvan het bestuur zal communiceren en in gesprek zal gaan met verantwoordingsorgaan, directie en sociale partners indien de grenzen niet worden gehaald.

Pensioenresultaat haalbaarheidstoets 2017

	Gedefinieerde ondergrens	Resultaat h-toets	Voldaan?
Vanuit feitelijke dekkingsgraad			
Verwachting (mediaan)	92%	96%	Ja
Maximale afwijking slecht weer t.o.v. mediane pensioenresultaat	22%	15%	Ja

Het verwachte pensioenresultaat in de jaarlijkse haalbaarheidstoets is in 2017 iets gestegen (96,4%) ten opzichte van 2016 (95,7%). Uit de uitkomsten blijkt dat Pensioenfonds Huntsman voor wat betreft het pensioenresultaat voldoet aan de gedefinieerde ondergrenzen. De relatieve afwijking (slecht-weerscenario t.o.v. verwachting) is consistent met het gedefinieerde beleid. De resultaten uit de haalbaarheidstoets 2017 overschrijden de vastgestelde grenzen niet. Het bestuur heeft de haalbaarheidstoets op tijd ingediend bij DNB voor de gestelde termijn van 1 juli 2017.

16. Strategic Asset Allocation studie

Na het uitvoeren van de Asset Liability Management studie (ALM) in 2015 en het besluit van het bestuur over de gewenste asset mix, is besloten om een Strategic Asset Allocation studie (SAA studie) uit te voeren. Deze studie is uitgevoerd door NN IP in Q4 van 2015. De manier van werken (stappenplan) is besproken evenals de aannames, kwalitatieve criteria en investment beliefs van het bestuur.

Tijdens de SAA studie wordt onderzocht of de ALM uitkomst geoptimaliseerd kan worden:

- Is er een portefeuille met hoger verwacht rendement en gelijkblijvend risico?
- Is er een portefeuille met hetzelfde verwacht rendement en lager risico?

Uit de studie blijkt dat de voorgestelde portefeuilles vaak een betere performance hebben dan de ALM portefeuille. Tevens blijkt dat de voorgestelde portefeuilles netto niet tot een verhoging van het Vereist Eigen Vermogen (VEV) leiden. De voorgestelde wijzigingen in de portefeuille zijn geïmplementeerd in de periode juni tot en met augustus 2016.

Bij het herschrijven van het Beleggingsplan in Q4 2017 is een update van de SAA uitgevoerd. Diverse scenario's zijn doorgerekend. De conclusie is dat er geen redenen voor aanpassing van de portefeuille zijn.

17. Rentehedge

Gedurende geheel 2017 werd de afdekking ingeregeld op de strategische norm van 60%.

Binnen de beleggingscommissie is in mei 2017 gesproken over de vraag of het zinnig is de rentehedge aan te passen. Hiertoe zijn diverse scenario's opgesteld. Per scenario is in kaart gebracht wat de effecten zijn op de dekkingsgraad. Aan de hand van de effecten op de dekkingsgraad is beoordeeld wat de toegevoegde waarde is van beleidsveranderingen.

Op basis van de verwachtingen in mei 2017 ten aanzien van rente en economische vooruitzichten ziet de beleggingscommissie geen reden om de rentehedge aan te passen.

18. Visitatiecommissie

Naar aanleiding van de Wet Versterking Bestuur heeft het bestuur gekozen voor het paritaire bestuursmodel waarbij het Intern Toezicht jaarlijks uitgevoerd wordt door een visitatie commissie. De visitatie commissie heeft haar werk uitgevoerd in het vierde kwartaal van 2017 en het eindrapport besproken met het bestuur en het verantwoordingsorgaan in de vergadering van 7 december 2017. Een samenvatting van het visitatierapport vindt u terug op pagina 33 van het jaarverslag. De aanbevelingen zijn door het bestuur grotendeels overgenomen.

19. IT Beleid

Meer dan ooit is IT een factor van belang in een juiste, volledige en betrouwbare pensioenuitvoering (pensioenadministratie en vermogensbeheer). Vanuit de toezichthouder (DNB) neemt de druk op pensioenfondsen toe om grip op de eigen en de uitbestede IT-huishouding te vergroten. DNB schrijft voor dat elk pensioenfonds een IT-beleid dient op te stellen, uit te voeren en te monitoren. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in het IT-beleid voor het fonds zelf (bestuur en bestuursbureau) en het IT-beleid gericht op de diensten die uitbesteed zijn zoals aan de pensioenuitvoerder en de vermogensbeheerder.

De toezichthouder en de Pensioenfederatie hebben kaders gedefinieerd voor het IT-beleid.

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Huntsman Rozenburg heeft besloten een eigen IT-beleid op te stellen. Bij het opstellen van het IT-beleid is een benadering gekozen welke aansluit bij de aanbevelingen van de Pensioenfederatie. In het IT-beleid is omschreven wat uitgevoerd dient te worden door de uitbestedingsrelaties, waarover zij verantwoording afleggen aan het pensioenfonds en wat het pensioenfonds monitort. Het IT-beleidsdocument is besproken in de bestuursvergadering van 7 december 2017 en vastgesteld.

20. Kosten pensioenfonds

Er wordt onderscheid gemaakt in de kosten van de uitvoering en de kosten van het vermogensbeheer.

20a. Uitvoeringskosten

De uitvoeringskosten van het pensioenfonds bedroegen € 824.000. In onderstaande tabel worden de kosten uitgesplitst naar de verschillende functies in het pensioenfonds.

Kosten uitvoering (in € 1.000)

Functie in het fonds	2017	2016
Bestuur en bestuursondersteuning (incl. opleidingen)	252	271
Administratie	304	322
Advies	87	82
Controle en verslaglegging	80	65
Toezicht (DNB+AFM)	33	34
Overig	68	80
Totaal	824	854

Het bedrag voor bestuursondersteuning betreft voor het overgrote deel de vergoeding voor het pensioenbureau, maar bevat ook kosten voor opleiding van bestuur en verantwoordingsorgaan.

De administratiekosten betreffen de vergoedingen voor de deelnemers-, financiële en uitkeringsadministratie. De kosten voor controle en verslaglegging hebben betrekking op de accountantscontrole van het jaarverslag en de actuariële certificering. De kosten voor adviezen en rapportages over het beleggingsbeleid zijn niet in bovenstaand overzicht opgenomen. Deze worden gerapporteerd als onderdeel van de vermogensbeheerkosten.

Kostenoverzicht

De uitvoeringskosten bedragen € 482 per persoon waarbij de actieve deelnemers en de gepensioneerden meegerekend zijn, maar niet de gewezen deelnemers. In 2016 was dit bedrag € 491.

	2017	2016
Pensioenbeheer		
Kosten in euro's per deelnemer	€ 482	€ 491
Vermogensbeheer		
Kosten in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,46%	0,46%
Transactiekosten in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,07%	0,04%

20b. Kosten vermogensbeheer

In onderstaande tabel worden deze kosten uitgesplitst.

Kosten vermogensbeheer (in € 1.000)

Kostensoort	Aandelen	Vastgoed	Vastrentend	Totaal
Beheer	925	174	659	1.758
Transactiekosten	272	–	105	377
Afdekking valutarisico	133	–	–	133
Bewaarloon	24	4	37	65
Fiduciair beheer	86	12	133	231
Totaal	1.440	190	934	2.564

De kosten van het bewaarloon en van het fiduciair beheer zijn opgesplitst volgens de assetmix verhouding aandelen, onroerend goed en vastrentend van 37,5%, 5% respectievelijk 57,5%. Het gemiddeld belegd vermogen over 2017 bedraagt € 548.028.000. De kosten van het vermogensbeheer in 2017 bedragen € 2.564.000 Dit is 0,46% van het gemiddeld totaal belegd vermogen. In 2016 was dit percentage 0,46%.

Transactiekosten zijn 0,07% van het gemiddeld totaal belegd vermogen. In 2016 was dit percentage 0,04%. Transactiekosten houden verband met de aan- of verkoop van beleggingsfondsen, individuele beleggingstitels en/of derivaten.

Beleggingsfondsen

Bij de bepaling van de transactiekosten van beleggingsfondsen dient onderscheid te worden gemaakt in indirecte en directe transactiekosten.

Indirecte transactiekosten zijn de kosten bij aan- en verkoop van beleggingstitels, acquisitiekosten binnen die beleggingsfondsen of ingeval van fund- of fundstructuren in- en uitstapvergoedingen bij onderliggende beleggingsfondsen.

Directe transactiekosten bij beleggingsfondsen betreffen de in- en uitstapvergoedingen.

Individuele beleggingstitels en derivaten

Bij dit soort instrumenten worden de transactiekosten niet afgerekend bij het uitvoeren van de trade en zijn als volgt geschat:

Vastrentende waarden / FX spots en forwards

De transactiekosten die behoren tot deze categorieën instrumenten worden niet afgerekend bij het uitvoeren van een trade. De kosten zijn verdisconteerd in de transactieprijs en worden in de rapportage benaderd door het verschil tussen de transactieprijs en de midprijs op transactiemoment te berekenen.

Opgemerkt moet worden dat de midprijs niet objectief kan worden vastgesteld, deze kan verschillen per marktpartij. De midprijs gebruikt in deze berekening is de prijs afgegeven door de marktpartij waarmee de trade is aangegaan.

Over-the-counter (OTC) derivaten

Voor Interest Rate Swaps geldt grotendeels dezelfde logica als voor de bepaling transactiekosten voor vastrentende waarden indien de midprijs methodiek kan worden toegepast.

In de transactie- en beheerkosten zijn onder andere de kosten vermogensbeheer uit de staat van baten en lasten ad € 468.000 opgenomen. Voor de kosten die in de staat van baten en lasten zijn opgenomen worden daadwerkelijk facturen ontvangen, het resterende deel wordt ingeschat op basis van bovenstaande methodiek.

21. Verzekerdenbestand

	Actieve ¹⁾ deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioen- gerechtigden
Stand per 31 december 2016	347	509	1.393
Mutaties door:			
Nieuwe toetredingen			
Ontslag met premievrije aanspraak	-11	11	
Waarde-overdracht		0	
Ingang pensioen	-4	-18	60
Overlijden	0	-1	-63
Afkoop		-1	-2
Andere oorzaken	3	-4	-12
Mutaties per saldo	-12	-13	-17
Stand per 31 december 2017	335	496	1.376

Specificatie pensioengerechtigden

	2017	2016
Ouderdompensioen	942	961
Nabestaandenpensioen	433	429
Wezenpensioen	1	3
Totaal	1.376	1.393

1) Met betrekking tot de actieve deelnemers zijn 3 deelnemers in 2017 (gedeeltelijk) arbeidsongeschikt. In 2016 betrof dit 3 deelnemers.

Beleggingen

Terugblik

Economie

Het economisch herstel zette in 2017 wereldwijd door en macrocijfers waren gemiddeld beter dan verwacht. De groei van de wereldeconomie werd zo opgestuwd tot aan de bovenkant van de groeirange van 3%-3,5%. Het economisch herstel leidde nog niet tot een aantrekkende loongroei en een materiële toename van de inflatie, waardoor rentes laag bleven en centrale banken geen haast hoefden te maken met een normalisatie van het beleid.

De ECB schroefde in twee stappen het maandelijks opkoopprogramma terug van €80 miljard (mrd) naar €30 mrd en gaf aan dit te continueren zolang dit nodig werd geacht. De Amerikaanse centrale bank, de Fed, verhoogde de basisrente in maart, juni en december en kondigde in september 2017 de afbouw van haar balans aan.

Financiële markten

In 2017 draaide het op financiële markten vooral om een krachtmeting tussen de economie en de politiek. De politieke onzekerheid bleef hoog maar nam gaandeweg het jaar enigszins af, onder meer nadat de pro-Europese Macron in mei de Franse presidentsverkiezingen won en Bondskanselier Merkel in september aan een nieuwe ambtstermijn kon beginnen. Op 29 maart liet de Britse premier Theresa May artikel 50 in werking treden, het officiële startsein voor het vertrek van Groot-Brittannië uit de EU. De verkiezingsuitslag in Groot-Brittannië verzwakte haar positie als premier, evenals de onderhandelingspositie van het land in de Brexit-onderhandelingen.

Na de verrassende verkiezing van Donald Trump tot president van de VS in 2016 lieten beleggers zich in eerste instantie minder leiden door zijn protectionistische toon en meer door de potentieel positieve effecten van zijn plannen voor belastingverlagingen en deregulering (reflatie). Vanaf eind maart namen de twijfels toe of Trump zijn plannen snel door het Congres zou kunnen loodsen. De aandacht verplaatste zich naar enkele schandalen, waaronder vermeende banden van het kamp Trump met de Russische overheid. Uiteindelijk bleef succes voor Trump grotendeels uit.

Door de blijvend grote politieke onzekerheid was er sprake van een aanhoudend sterke vraag naar "veilige" staatsleningen, waardoor de rentes, ondanks de goede macrocijfers, nauwelijks stegen. Beleggers hielden steeds minder rekening met een reflatiebeleid in de VS en dit zette samen met de gunstige verkiezingsuitslagen in Europa de dollar onder druk ten opzichte van de euro.

In de krachtmeting met politieke onzekerheid hadden de positieve macro-economische verrassingen uiteindelijk de overhand. Vrijwel alle risicovolle beleggingen stegen in koers. Aandelen gingen over een breed front omhoog, terwijl op de vastrentende markten de hoogrentende categorieën high yield en emerging markets-leningen goed presteerden.

Bedrijfsobligaties en hoogrentende beleggingen profiteerden van de aanhoudende search for yield onder beleggers. De instroom van kapitaal werd ondersteund door een zeer geleidelijke normalisatie van het monetaire beleid en het uitblijven van een sterke stijging van vooral de Amerikaanse rente en dollar.

Beleggingen in opkomende landen (obligaties en aandelen) presteerden in 2017 relatief goed. Dit ontstond niet alleen vanwege de positieve economische ontwikkeling. Gunstig was ook dat een sterke stijging van de Amerikaanse rente uitbleef, de dollar verzwakte en Trump, ondanks eerdere retoriek, geen protectionistische maatregelen nam. Gunstig was ook dat aandelen van opkomende landen handelden tegen een substantiële korting ten opzichte van ontwikkelde landen.

Vooruitzichten

Economie

De wereldwijde vooruitzichten voor een aanhoudend sterke economische ontwikkeling zijn goed. De groei is sinds 2008 niet zo breed gedragen. Dit geldt niet alleen voor landen, maar ook voor sectoren en verklaart waarom de wereldhandel in het voorbije jaar zo sterk is aangetrokken.

Vooralsnog is een duidelijk aantrekkende loongroei uitgebleven, ondanks een in vele landen steeds verder dalende werkloosheid. Indien de werkloosheid verder daalt, zouden lonen kunnen gaan stijgen, maar het vertrouwen in de kracht van dit mechanisme staat echter onder druk.

De ECB en de Fed nemen naar verwachting maatregelen om het monetaire beleid verder te normaliseren. Renteverhogingen door de ECB zijn daarbij in 2018 nog niet waarschijnlijk. Voor de Fed is dit wel het geval, waarbij de omvang en het tempo van renteverhogingen worden bepaald door de mate van groei en mate van stijging van de inflatie.

Financiële markten

Het basisscenario is dat van een voorzichtig herstel met gematigd positieve rendementen op risicovolle beleggingen bij een licht stijgende, maar laag blijvende rente. Naast een voortgaand economisch herstel in de ontwikkelde landen wordt dit basisscenario gekenmerkt door een voorzichtige normalisatie van de Amerikaanse en Europese korte rente.

Gegeven de onzekerheid rond het basisscenario dient wel rekening te worden gehouden met een sterke volatiliteit op financiële markten. Een verrassend goede economische ontwikkeling resulteert in rentestijgingen en dempt daarmee de koerswinst, terwijl economische tegenvallers en politieke turbulentie ondanks meer stimulerend beleid, juist voor sterke koersdalingen kunnen zorgen.

Fondsspecifieke ontwikkelingen beleggingen

Strategie

De portefeuille is opgedeeld in een matching portefeuille en een return portefeuille. De matching portefeuille heeft tot doel het nominale renterisico van het pensioenfonds, dat ontstaat als gevolg van de invloed van het verloop van de rente op de nominale verplichtingen, voor 60% af te dekken. Eén en ander om zodoende een stabielere ontwikkeling van de financiële positie van het pensioenfonds te realiseren. Het doel van de return portefeuille is het op lange termijn creëren van additioneel rendement, om het mogelijk te maken de pensioenen (gedeeltelijk) aan te passen aan de ontwikkeling van inflatie.

Om te anticiperen op eventuele negatieve gevolgen van het ontstaan van deflatie werd in 2015 een overweging in de matching portefeuille geïmplementeerd en een onderweging in de return portefeuille. In de eerste helft van 2016 werd deze positionering gehandhaafd mede in afwachting van de discussies over de invulling van de in 2015 gedane studie over de strategische asset allocatie. Op basis van deze studie werd door het bestuur besloten om de spreiding te verbeteren door een belegging in return vastrentende waarden bestaande uit hoogrentende bedrijfsobligaties en obligaties opkomende landen (beide voor +5%-punt) toe te voegen en daarnaast de allocatie naar beursgenoteerd vastgoed en inflation linked bonds te verkopen. Hierdoor wordt er voor 57,5% belegd in vastrentende waarden en voor 42,5% in zakelijke waarden. Dit is een kleine wijziging ten opzichte van de ALM verdeling van respectievelijk 55% en 45%.

In 2017 is de discussie afgerond over een vereenvoudigde invulling van de matching portefeuille. Bij een onveranderd doel voor de afdekking van het renterisico met 60% is besloten om over te gaan van een discretionaire invulling met rentederivaten naar een

fondsoplossing. De renteafdekking wordt daarnaast ingevuld met bedrijfsobligaties en met staatsobligaties met een looptijd langer dan 10 jaar (10+ obligaties). Deze veranderingen zijn in november 2017 uitgevoerd.

Met deze wijzigingen bestaat de matching portefeuille (47,5%) uit 10+ Euro staatsobligaties (24%), Duration Matching Fondsen inclusief liquiditeiten (16%) en Euro bedrijfsobligaties (7,5%). De return portefeuille bestaat uit aandelen (37,5%), return vastrentende waarden (10%) en niet beursgenoteerd vastgoed (5%).

In 2017 is een discussie gevoerd over een aanpassing naar een multi factor strategie ter vervanging van de huidige actieve invulling van de portefeuille aandelen ontwikkelde landen. Naast een bijdrage aan lagere kosten berust deze strategie op de overtuiging dat hierdoor de verhouding tussen verwacht rendement en risico verbetert. Deze discussie wordt naar verwachting in 2018 afgerond.

Per ultimo van het verslagjaar bedroeg de afdekking van het renterisico op balans niveau 59,5%, 0,5%-punt lager dan de voornoemde strategische afdekking. Gedurende het verslagjaar waren de verschillen met de norm van 60% zeer beperkt. Bij het beheer van de matching portefeuille bleef het Bestuur sturen op basis van economische realiteit. Hierdoor blijft de markwaarde van de verplichtingen op basis van de actuele rente bepalend voor het beheer van deze portefeuille en niet de Ultimate Forward Rate (UFR).

De afdekking van het valutarisico van beleggingen in Amerikaanse dollar, het Britse pond en de Australische dollar van 75% bleef gedurende het verslagjaar ongewijzigd. Het afdekkingspercentage van de Japanse yen werd eveneens gehandhaafd op 50%.

Beleggingsresultaten 2017

Door de gedurende het jaar per saldo gedaalde rente bedroeg het resultaat op de matching portefeuille over het 2017 -2,1%.

De procentuele daling van de nominale verplichtingen, voor zover deze waren afgedekt, was circa 0,7% sterker. Het betere relatieve rendement werd vooral veroorzaakt doordat de rentes op bedrijfsobligaties minder sterker stegen dan de voor de waardering van de verplichtingen belangrijke swap rentes (het swap spread effect).

De return portefeuille (inclusief afdekking van het neerwaarts risico van vreemde valuta) heeft over geheel 2017 een rendement behaald van 12,8%, circa 75 basispunten meer dan de door het fonds gehanteerde benchmark. Het positieve relatieve rendement kwam vooral tot stand door positieve selectieresultaten bij de aandelenbeleggingen.

De afdekking van het neerwaarts risico van vreemde valuta had gedurende het gehele verslagjaar een positief effect van 2,7%-punt op het resultaat van de return portefeuille.

Aan het einde van het verslagjaar was de beleggingsportefeuille als volgt samengesteld:

	Feitelijke weging	Strategische weging
Staatsobligaties 10+	24,1%	24%
Bedrijfsobligaties	7,6%	7,5%
Duration Matching Fondsen +Liquiditeiten	13,3%	16,0%
Totaal Matching Portefeuille	45,0%	47,5%

	Feitelijke weging	Strategische weging
Vastrentende waarden return	9,9%	10,0%
Aandelen	39,8%	37,5%
Niet beursgenoteerd onroerend goed	5,1%	5,0%
Valuta afdekking	0,1%	0,0%
Liquiditeiten	0,1%	0,0%
Totaal Return Portefeuille	55,0%	52,5%

Stembeleid

Met de invoering in 2004 van de Nederlandse Corporate Governance Code is de aandacht voor corporate governance in Nederland sterk toegenomen. Ondernemingen zijn in toenemende mate aandacht gaan besteden aan het onderwerp goed ondernemingsbestuur. Van institutionele beleggers wordt sedertdien in toenemende mate verwacht dat zij zich opstellen als een betrokken aandeelhouder.

Ook het pensioenfonds onderkent het belang van goed bestuur bij de ondernemingen waarin wordt belegd. Het pensioenfonds is van oordeel dat bedrijven met aandacht voor goed ondernemingsbestuur, die bij de bedrijfsvoering de belangen van aandeelhouders en andere relevante stakeholders in ogenschouw nemen, uiteindelijk betere prestaties zullen leveren. Door actief gebruik te maken van het aan de aandelen verbonden stemrecht, kunnen aandeelhouders een positieve invloed uitoefenen op de corporate governance van de betreffende ondernemingen en kunnen zij zich bijvoorbeeld uitspreken over de benoeming van nieuwe bestuurders en commissarissen, het beloningsbeleid van de ondernemingen en over wijzigingen van de statuten.

Aangezien het pensioenfonds geen eigen aandelenportefeuille bezit, maar belegt via beleggingsfondsen, is het fonds juridisch gezien geen eigenaar van de door deze beleggingsfondsen gehouden aandelen. Daarom kan het pensioenfonds geen rechtstreeks stemrecht uitoefenen. Tijdens aandeelhoudersvergaderingen van de ondernemingen waarin het Altis Europe Equity Fund en het Altis Multimanager North America Equity Fund belegt, wordt met ingang van september 2013 het stemrecht uitgeoefend door de beheerder van het fonds. De beheerder baseert zich daarbij op algemeen geaccepteerde corporate governance 'best practices' en zal zoveel mogelijk rekening houden met de lokale wet- en regelgeving van de landen waar de ondernemingen zijn gevestigd.

Tijdens aandeelhoudersvergaderingen van de vastgoedfondsen waarin het pensioenfonds belegt, laat het pensioenfonds zich vertegenwoordigen door de fiduciair beheerder. In bijzondere gevallen zal de fiduciair beheerder vooraf contact opnemen met het fondsbestuur om het stemgedrag af te stemmen.

Verantwoord Beleggen

Het pensioenfonds voldoet aan de door de wetgever gestelde eisen met betrekking tot duurzaamheid.

Daarnaast past het pensioenfonds een "beperkt uitsluitingsbeleid" toe. Dit beleid sluit aan bij het raamwerk dat in 2008 is ontwikkeld door de, door de gezamenlijke Nederlandse Pensioenfondsen in het leven geroepen, Praktische Commissie Verantwoord Beleggen.

Het uitsluitingsbeleid is door een tweetal aandelenfondsen geïmplementeerd, een en ander door toepassing van een lijst van uitsluitingen.

Van het per ultimo 2017 totaal in aandelen belegde vermogen was de uitsluitingslijst voor 30,0% van toepassing.

Eind 2017 stonden voor wat betreft Europa 8 ondernemingen op de uitsluitingslijst, in de Noord Amerika betrof het 19 ondernemingen en in het Verre- en Midden Oosten, alsmede overige landen, 41 ondernemingen.

Ondernemingen die worden uitgesloten, voldoen niet aan één of meer uitgangspunten ten aanzien van:

- respect voor de kernrechten van de mens
- het zich niet schuldig maken aan ernstige vormen van kinderarbeid
- het zich onthouden van betrokkenheid bij dwangarbeid
- het zich onthouden van zware vormen van milieuvervuiling
- geen betrokkenheid bij de productie van controversiële wapens die geen onderscheid maken tussen militaire of burgerdoelen
- vrijheid van vakvereniging en collectieve onderhandeling
- geen discriminatie en
- geen betrokkenheid bij corruptie

Risicomanagementbeleid

De risicohouding geeft weer in hoeverre het pensioenfonds bereid is beleggingsrisico's te lopen om de doelstelling van het pensioenfonds te realiseren. Voor de korte termijn komt de risicohouding tot uitdrukking in de stand van het vereist eigen vermogen (zie ook hieronder). Voor de lange termijn komt de risicohouding tot uitdrukking in zogenaamde ondergrenzen die in het kader van de haalbaarheidstoets zijn geformuleerd. Deze ondergrenzen hebben met name betrekking op het te realiseren pensioenresultaat inclusief waardevastheid.

Het bestuur heeft samen na overleg met het verantwoordingsorgaan, gehoord de werkgever en de vakbonden de risicohouding van het pensioenfonds bepaald. In samenspraak zijn de voorkeuren voor verwachte pensioenresultaten en daarbij horende risico's vastgesteld. Dit is gebeurd aan de hand van een aantal concrete vragen over onderwerpen die voor de verzekerden en de werkgever van belang zijn. Bij ieder onderwerp is nagegaan welke situatie het beste past bij het pensioenfonds. De haalbaarheid van het beleid wordt jaarlijks getoetst met een lange-termijnprognose en met de berekening van het vereist eigen vermogen.

Uit het gevoerde overleg met de sociale partners is vastgesteld dat de risicohouding 'behoudend' is. De risicobereidheid is daarmee als laag te kwalificeren.

Risico's zijn evenwel nooit helemaal uit te sluiten. Door een actief risicomanagement probeert het bestuur de kans op tekorten te verminderen en ervoor te zorgen dat de grootste risico's niet tegelijk kunnen voorkomen. Jaarlijks wordt de risicoanalyse gemonitord om zeker te stellen dat alle risico's op de meest optimale manier worden beheerst. In 2016 heeft het bestuur opnieuw een integrale risicoanalyse uitgevoerd.

In de risicoanalyse zijn acties gedefinieerd op basis waarvan het risicomanagement verder wordt versterkt. De risico's zijn nader gespecificeerd. Het pensioenfonds onderscheidt de volgende risicocategorieën met beheersingsmaatregelen.

Diversificatie

De benodigde buffer per risicocategorie is vastgesteld op basis van het afzonderlijke risico. De benodigde buffer voor alle risicocategorieën tezamen (op totaalniveau) is lager dan de som van de benodigde buffers per afzonderlijk risico. Dit komt omdat er bij de vaststelling van het vereist vermogen verondersteld wordt (conform het standaardmodel) dat de risico's onafhankelijk zijn van elkaar met uitzondering van een correlatie tussen de risico's op het gebied van rente (S1), zakelijke waarden (S2) en krediet (S5). Het verschil tussen de benodigde buffer op totaalniveau en de som van de benodigde buffers voor elk van de afzonderlijke risico's is gepresenteerd onder de term diversificatie.

Solvabiliteitsrisico

Het belangrijkste risico voor het fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen.

De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor eventuele indexatie over de opgebouwde aanspraken en ingegane pensioenen. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

Het solvabiliteitsrisico bestaat uit de volgende risicocategorieën:

- Renterisico (S1);
- Zakelijke waarden risico (S2);
- Valuta risico (S3);
- Grondstoffenrisico (S4);
- Kredietrisico (S5);
- Verzekeringstechnisch risico (S6);
- Liquiditeitsrisico (S7);
- Concentratierisico (S8);
- Operationeel risico (S9);
- Actief beheer risico (S10).

De eerste 6 genoemde risico's en het actief beheer risico (S10) zijn in de berekening van het vereist vermogen gekwantificeerd op basis van het standaardmodel. Liquiditeitsrisico's, concentratierisico en operationeel risico zijn conform het standaardmodel op 0 gezet. Zoals eerder vermeld heeft het bestuur in 2016 een integrale risicoanalyse uitgevoerd.

Hieronder volgt een toelichting per risico. Operationeel risico is een breed begrip en wordt verder uitgesplitst naar diverse risicocategorieën bij "niet financiële risico's".

Alle genoemde bedragen onder S1 t/m S10 gelden per 1 januari 2018.

Renterisico (S1)

Een belangrijk risico voor het pensioenfonds is het renterisico. De hoogte van de Voorziening Pensioenverplichtingen (VPV) is mede afhankelijk van de stand van de marktrente. Een lagere marktrente resulteert in een hogere VPV, en daarmee in een lagere dekkingsgraad, en omgekeerd. Bij een rentedaling nemen de bezittingen minder hard toe dan de VPV. De rente wordt bepaald door externe economische ontwikkelingen en het monetair beleid van de Europese Centrale Bank. Het vereist eigen vermogen voor dit risico (S1) is bepaald op € 9.561.000.

Aangezien de toeslagen bij het pensioenfonds uit de beleggingsopbrengsten dienen te komen omvat het beleggingsrisico zowel de kans dat de pensioentoezeggingen slechts deels of in het geheel niet nagekomen kunnen worden (solvabiliteitsrisico) en de kans dat er niet of slechts deels een toeslag kan worden toegekend (toeslagenrisico). Bij de vaststelling van het beleggingsbeleid dient er rekening mee te worden gehouden dat wijzigingen in het beleid tegengestelde effecten kunnen hebben op het toeslagenrisico en het solvabiliteitsrisico. Het minimaliseren van het solvabiliteitsrisico leidt veelal tot een kleinere kans op indexatie, terwijl het maximaliseren van de kans op indexatie veelal leidt tot een verhoging van het solvabiliteitsrisico.

De voordelen van renterisicoafdekking (meer zekerheid) en de nadelen (minder of langdurig laag rendement) zijn door het bestuur zorgvuldig afgewogen. Het beleid is om het renterisico voor 60% af te dekken.

Zakelijke waarden risico (S2)

Door fluctuaties op de financiële markten kan de waarde van de beleggingen dalen en daarmee de dekkingsgraad. Bij een daling van de marktprijzen dalen de bezittingen, wat, bij een gelijkblijvende VPV, een negatief effect heeft op de dekkingsgraad. Marktprijzen worden bepaald door externe economische ontwikkelingen. De beleggingsportefeuille bestaat voor een substantieel deel uit aandelen (beleggingsfondsen). De aandelenbeleggingen zijn wereldwijd gespreid. Het vereist eigen vermogen voor dit risico (S2) is bepaald op € 64.585.000.

Uit de risicoanalyse is naar voren gekomen dat het aandelenrisico een van de grootste risico's is, na toepassing van de beheersingsmaatregelen die het fonds heeft genomen. Het pensioenfonds neemt beleggingsrisico om de deelnemers uitzicht te kunnen blijven geven op een waardevast pensioen en om buffers te kunnen opbouwen voor onvoorziene risico's. Het bestuur maakt een continue afweging tussen een waardevast pensioen en het zekerstellen van de nominale pensioenen. De omvang van het aandelenrisico dient derhalve in verhouding te staan met het renterisico.

Valutarisico (S3)

Door fluctuaties van valuta kan de waarde van de beleggingen dalen en daarmee de dekkingsgraad. In beginsel is dit risico hoog. Het wordt beheerst door de beleggingen in niet-eurolanden te beperken en het valutarisico voor beleggingen in Australië, Amerika, Engeland en Japan voor een belangrijk deel af te dekken. De rentegevoelige beleggingen luiden allemaal in euro's. Het vereist eigen vermogen voor dit risico (S3) bedraagt € 17.076.000.

Grondstoffenrisico (S4)

Fondsen die beleggen in grondstoffen (commodities) lopen het risico dat de waarde van deze beleggingen daalt. Het fonds belegt niet in grondstoffen.

Kredietrisico (S5)

Voor zover dat binnen de grenzen van het beleggingsbeleid past, maakt het fonds gebruik van financiële derivaten voor het afdekken van het renterisico en het valutarisico. Eventuele posities die voortvloeien uit de derivatentransacties moeten passen binnen de beleggingsrestricties die het pensioenfonds overeen is gekomen met de vermogensbeheerder. Derivaten hebben als voornaam risico het kredietrisico (het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen). Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met goed te boek staande partijen, en zoveel mogelijk te werken met onderpand

Kredietrisico komt ook tot uitdrukking in de rentemarge van kredieten, de zogenaamde creditspread. Dit is het verschil tussen het effectieve rendement op een verzameling kasstromen waarvan de uitkering afhangt van de kredietwaardigheid van tegenpartijen en het rendement op dezelfde verzameling kasstromen als die met volledige zekerheid tot uitkering zouden komen. Door een wijziging van de rentemarge, wijzigt de waarde van de beleggingen. Vooral een verslechterd vooruitzicht van de economische groei in bepaalde landen is oorzaak van kredietrisico. Door de verslechterde kredietwaardigheid van landen (onder AAA) is het risico van de obligatieportefeuille vergroot. Het vereist eigen vermogen voor dit risico (S5) is bepaald op € 22.725.000.

Verzekeringstechnisch risico (S6)

Het verzekeringstechnisch risico manifesteert zich in een verkeerd premie- en reserveringsbeleid, veroorzaakt door onjuiste aannames omtrent de bestandsontwikkeling of gebruik van onrealistische of verouderde grondslagen. Het pensioenfonds zegt onder andere pensioenen toe ingeval van overlijden of arbeidsongeschiktheid (premie vrijstelling). Indien meer pensioen moet worden toegezegd dan verwacht, door meer overlijdens- of arbeidsongeschiktheidsgevallen, dan neemt de VPV toe en daalt de dekkingsgraad. En als de levensverwachting toeneemt, moet het pensioenfonds langer pensioen uitkeren. Het pensioenfonds heeft het overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico door middel van een zogenaamde stoploss-verzekering herverzekerd. Het vereist eigen vermogen voor dit risico (S6) is bepaald op € 13.131.000.

Liquiditeitsrisico (S7)

Indien het fonds niet over voldoende liquide middelen beschikt, kan het niet aan zijn betalingsverplichtingen voldoen. Hierdoor moeten wellicht beleggingen met verlies worden verkocht, wat een negatieve invloed heeft op de dekkingsgraad. Er zijn in het fonds voldoende liquide beleggingen, die onmiddellijk zonder waardeverlies te gelde kunnen worden gemaakt om een eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren. Het vereist eigen vermogen voor dit risico (S7) is derhalve op nul gesteld.

Concentratierisico (S8)

Het concentratierisico is door de spreiding van de beleggingen niet materieel. Het pensioenfonds is niet blootgesteld aan één specifieke risicocategorie. Het vereist eigen vermogen voor dit risico (S8) is derhalve op nul gesteld.

Operationeel risico (S9)

De niet financiële risico's, waarvan het operationele risico het belangrijkste is, worden beheerst door een adequate administratieve organisatie en interne controle, het vier ogen principe, checks and balances en door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de uitvoeringsorganisatie. Het vereist eigen vermogen voor het operationeel risico (S9) is derhalve op nul gesteld.

Actief-beheerisico (S10)

Actief beheer heeft betrekking op de ruimte die aan de vermogensbeheerder wordt geboden om af te wijken van de strategisch nagestreefde portefeuille. Het pensioenfonds belegt voor een groot deel passief waarbij een vaste index wordt gevolgd, alleen als er toegevoegde waarde wordt verwacht in een bepaalde beleggingscategorie kan gekozen worden voor actief beheer. De tracking error is laag. Het vereist eigen vermogen voor dit risico (S10) bedraagt € 9.444.000.

Inflatierisico

Het bestuur van het fonds heeft de ambitie om de pensioenen jaarlijks te verhogen aan de hand van de loon- of prijsinflatie. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, het beleggingsrendement, inflatie en demografie. Door de langdurig slechte financiële positie van het pensioenfonds is de koopkracht van de pensioenen inmiddels gedaald. Het indexatieperspectief is door de lage rentestand niet gunstig.

Sponsorrisico

Het pensioenfonds heeft een directe economische en contractuele band met de werkgever als sponsor van het pensioenfonds. Deze afhankelijkheid vertaalt zich in risico's voor het pensioenfonds, de zogenaamde sponsorrisico's. Voorbeelden van sponsorrisico's zijn ondermeer: faillissementsrisico, betalingsonmacht van de sponsor veroorzaakt door negatieve ontwikkelingen bij de sponsor, financieringsrisico, beëindiging van de relatie met de sponsor en belangenverstrengeling tussen het pensioenfonds en de sponsor. Meer specifiek zit het risico in de premie opgenomen bijdrage ter dekking van de uitvoeringskosten.

Omgevingsrisico

Hieronder worden risico's verstaan als gevolg van externe veranderingen. Gedacht kan worden aan veranderingen in de maatschappelijke wens om duurzaam te beleggen.

Uitbestedingsrisico's

Het bestuur heeft onder behoud van zijn verantwoordelijkheden een aantal werkzaamheden structureel uitbesteed. De uitbesteding van werkzaamheden aan een derde partij heeft tot gevolg dat het bestuur geen directe gezagsverhouding heeft met de personen die bij de derde partij feitelijk en dagelijks zijn belast met de uitvoering van die werkzaamheden. Het bestuur heeft voorts geen rechtstreeks zicht op en voert geen directe controle uit op administratieve processen, zoals uitbetaling van pensioenen, pensioenberekeningen e.d. Het bestuur erkent voorts dat aan de uitbesteding het risico is verbonden van discontinuïteit van de dienstverlening door AZL N.V. en NNIP.

Bij alle uitbestedingsactiviteiten conformeert het fonds zich volledig aan de regelgeving van DNB op het gebied van uitbesteding. Het fonds beschikt voor iedere extern uit te voeren activiteit over een uitbestedingsovereenkomst die voldoet aan het bij of krachtens artikel 34 van de PW bepaalde. In voorkomende gevallen worden met de uitvoerende organisatie nadere afspraken omtrent procedures, processen, informatieverstopping en te leveren diensten vastgelegd in een Service Level Agreement (SLA). In een SLA worden tenminste ook afspraken vastgelegd over de administratieve organisatie, de autorisatie en procuratiessystemen en de interne controle van de uitvoerende organisatie.

Voor wat betreft de uitbestedingsrisico's kan worden opgemerkt dat het bestuur overleg heeft gevoerd met AZL N.V. en NNIP over de dienstverlening inclusief de SLA. Om aan de behoefte van het bestuur aan zekerheid en daarmee aan kwaliteitsgaranties tegemoet te komen, hebben beide partijen ervoor gekozen om gecertificeerd te worden volgens de richtlijnen van ISAE 3402.

Voor de meest relevante processen is een beschrijving van de AO/IB opgesteld, die heeft geleid tot een beschrijving van de beheersingsmaatregelen voor de betreffende processen.

Voorts wordt het bestuur door middel van periodieke rapportages van zowel de uitvoeringsorganisatie alsmede van externe adviseurs in staat gesteld de risico's en fondssituatie goed te monitoren.

IT risico

De informatietechnologie is een belangrijke risicocategorie voor pensioenfondsen. Omdat het merendeel van de fondsen de IT hebben uitbesteed, is dit risico tot een uitbestedingsrisico geworden. Dit geldt ook voor Stichting Pensioenfonds Huntsman Rozenburg.

Integriteitsrisico

DNB verstaat hieronder het risico dat de integriteit van het pensioenfonds dan wel het financiële stelsel wordt beïnvloed als gevolg van niet integere, onethische gedragingen van de organisatie, medewerkers dan wel van de leiding, een en ander in het kader van wet- en regelgeving en maatschappelijke en door het fonds opgestelde normen. Bij de beheersing van dit risico kan gedacht worden aan onder meer gedragscodes en procesmatige waarborgen.

Stichting Pensioenfonds Huntsman Rozenburg heeft een gedragscode en een compliancebeleid. Beide zijn een wettelijke verplichting en DNB ziet actief toe op naleving. DNB toetst voorts nieuwe bestuursleden.

Juridische risico's

Een pensioenfonds loopt het risico in rechte aangesproken te worden. Ten einde dit risico te beperken kan het fonds maatregelen treffen. Eén risico is dat het fonds niet voldoet aan wet- en regelgeving. Een ander risico is dat men als fondsbestuurder in persoon kan worden aangesproken. Een derde risico betreft het niet in voldoende mate vorm geven aan consistent beleid, dit maakt het fonds kwetsbaar indien het hierop wordt aangesproken. Een vierde risico betreft het niet of onduidelijk communiceren naar partijen. Een vijfde risico betreft aansprakelijkheid door het niet of niet goed uitvoeren van werkzaamheden door partijen die het fonds heeft ingehuurd.

Met betrekking tot bovengenoemde risico's heeft het bestuur de volgende maatregelen genomen:

- Het fonds heeft een bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering afgesloten.
- Het fonds ziet erop toe dat besluitvorming consistent en goed gedocumenteerd plaatsvindt. Deze documentatie zorgt ervoor dat ook derden de inhoud en werking van dit beleid kunnen volgen.
- Het fonds werkt volgens een communicatieplan. Dit plan bewaakt de wettelijk verplichtte communicatiemomenten. Naast deze vereisten heeft het fonds eigenstandige communicatiedoelenden.
- Met alle ingehuurde partijen zijn contractuele afspraken gemaakt. Partijen dienen regelmatig te rapporteren over het wel of niet voldoen aan de gemaakte afspraken. Daar waar mogelijk heeft het pensioenfonds activiteiten gescheiden ondergebracht, waardoor er een mechanisme ontstaat van controle van de ene door de andere partij.

Jaarlijks vinden er controles plaats door de actuaire en de accountant op de technische voorziening respectievelijk de jaarrekening van het fonds. Materiele onvolkomenheden worden door hen gerapporteerd. In het algemeen, draagt het bestuur er zorg voor dat zij voldoende kennis en kunde bezit om haar verantwoordelijkheid te kunnen dragen. De hierboven genoemde risico's zijn niet limitatief maar de juiste afdekking van deze genoemde risico's geven wel een indicatie over de juridische weerbaarheid van het pensioenfonds.

Samenvatting actuair verslag

Vermogenspositie

In duizendtallen	2017	2016
Aanwezig vermogen ¹⁾	562.030	544.720
Technische voorzieningen	456.284	471.458
Aanwezig vermogen voor risico fonds	559.445	541.913
Technische voorzieningen voor risico fonds	453.699	468.651
Aanwezige dekkingsgraad	123,2%	115,5%
Beleidsdekkingsgraad	121,2%	110,9%
Vereiste dekkingsgraad	118,9%	118,0%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,0%	104,1%

In totaal zijn de technische voorzieningen voor risico fonds met € 14,952 miljoen afgenomen.

Daarnaast is het vermogen voor risico fonds in het verslagjaar met € 17,532 miljoen gestegen. Het pensioenfonds heeft een positief resultaat behaald van € 32,484 miljoen. Hierdoor is het eigen vermogen gestegen tot € 105,746 miljoen.

De beleidsdekkingsgraad per 31 december 2017 komt per saldo 10,3%-punt hoger uit.

De kostendekkende en gedempte kostendekkende premie 2017 zijn als volgt samengesteld:

	Kostendekkende premie	Gedempte kostendekkende premie
Actuarieel benodigd	6.732	5.510
Opslag in stand houden vereist vermogen	1.212	992
Opslag voor uitvoeringskosten	85	85
Totaal	8.029	6.587

De kostendekkende premie wordt berekend op basis van de rentetermijnstructuur waarop ook de technische voorziening wordt berekend, echter per 1 januari van het boekjaar.

De gedempte kostendekkende premie wordt berekend op basis van het voortschrijdend gemiddelde van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december over de afgelopen 5 jaar.

1) *Totaal activa minus kortlopende schulden en overlopende passiva*

De feitelijke premie over 2017 is als volgt samengesteld:

	Feitelijke premie
Actuarieel benodigde koopsom (gedempte kostendeekkende premie)	6.836
Premie voor opbouw extra vrij vermogen	263
Totaal	7.099

De over 2017 feitelijke ontvangen premie van 7.099 is inclusief een bedrag van 249 dat betrekking heeft op vrijval rekening en risico deelnemers ten behoeve van ingegane pensioenen.

Het verslag van het bestuur is vastgesteld te Rozenburg d.d. 12 juni 2018

Het Bestuur,

N. Mol

E. Maliepaard

P.C. Oostveen

G.C. Plaisier

mw. C.J. Paak

Verantwoordingsorgaan

Verslag van het Verantwoordingsorgaan over 2017

Taak en werkwijze.

Het is de taak van het Verantwoordingsorgaan (VO) om het door het pensioenfondsbestuur gevoerde beleid te toetsen. Het VO doet dit onder andere door in een gesprek met het pensioenfondsbestuur alle genomen besluiten te behandelen en vast te stellen of deze passen in het geformuleerde beleid. In het bijzonder wordt hierbij nagegaan of het pensioenfondsbestuur bij het nemen van zijn besluiten op evenwichtige wijze rekening heeft gehouden met de belangen van alle betrokken partijen te weten de actieven, de slapers, de pensioengerechtigden en de werkgever.

Het VO kwam in het verslagjaar 2017 zevenmaal bijeen, waaronder twee vergaderingen met het pensioenfondsbestuur of een delegatie daarvan, een gesprek met de visitatiecommissie en voorts aanwezigheid bij de presentatie van het rapport van deze commissie. Verder volgde het VO gedurende twee dagen samen met het pensioenfondsbestuur een cursus, waarin onder andere besproken werd wat de alternatieven zijn voor het pensioenfonds nu het fonds een gesloten fonds is en het aantal deelnemers ieder jaar zal afnemen.

Bij het opstellen van zijn oordeel heeft het VO gebruik gemaakt van de volgende documenten: Het concept jaarverslag, het concept certificeringsrapport, het concept accountantsrapport, het verslag van de visitatiecommissie en de overzichten van de besluiten die het PF in 2017 nam in zijn vergaderingen.

Samenstelling VO

De vacature namens de gepensioneerden, die een jaar geleden was ontstaan is inmiddels ingevuld door mevrouw A.C.J. Impens. Zij was vele jaren lang bestuurslid van het fonds namens de werknemers.

Nu zij met pensioen is, is het verheugend dat haar uitgebreide kennis en langdurige ervaring behouden zal blijven en van waarde zal zijn voor VO en het Fonds

Bevindingen.

Tien jaar geleden, vrijwel meteen na het instellen en aantreden van het VO, kwam het pensioenfonds in zeer slecht weer terecht. De financiële crisis liet zijn sporen na en het fonds kwam terecht in een zorgwekkende situatie van onderdekking en een onzekere toekomst. Niet alleen het Vereist Eigen Vermogen (VEV) was onvoldoende, ook het Minimaal Vereist Eigen Vermogen (MVEV) was niet toereikend. De dekkingsgraad bedroeg toen 96%. De vooruitzichten waren somber.

Het is buitengewoon plezierig dat nu, tien jaar later, het fonds niet alleen weer een voldoende MVEV heeft maar dat nu ook het VEV toereikend is met een dekkingsgraad van 123,2%. Daarmee wordt ook weer uitzicht geboden op de mogelijkheid van indexatie. Op 1 januari 2018 werd 1,09% toeslag gegeven. Dat kwam in de buurt van het prijsindexcijfer (1,34%). Dat was al die tijd in die mate niet mogelijk geweest.

Dit ging natuurlijk niet vanzelf. Dankzij een aantal forse bijstortingen van de sponsor en niet in de laatste plaats dankzij kundig en verstandig acteren van het bestuur is het Fonds thans weer gezond.

Het VO stelt vast dat gedurende de afgelopen tien jaar het bestuur met grote toewijding, deskundigheid en het nemen van goede en lastige besluiten zijn taken heeft volbracht en complimenteert en feliciteert het bestuur met dit resultaat.

Oordeel.

Het Verantwoordingsorgaan is van mening dat, voor zover het dat heeft kunnen beoordelen, het bestuur zijn taken in 2017 naar behoren heeft uitgevoerd.

Het Verantwoordingsorgaan:

E. Barents

A.C.J. Impens

L.A.C.Thring

W.J. Veenendaal

J.Veerman

Reactie van het bestuur

Het bestuur heeft de afgelopen jaren veel werk verricht om aan de nieuwe wet- en regelgeving te voldoen. Tevens heeft het bestuur veel werk verricht om de aanbevelingen van het VO, de certificerend actuaris, de visitatie commissie en DNB uit te voeren. Daarnaast heeft het bestuur in samenspraak met haar adviseurs en onze vermogensbeheerder getracht een optimaal beleid te voeren op gebied van ons vermogensbeheer.

Het bestuur is verheugd dat de werkrelatie met het VO - na enige jaren van zoeken - geworden is tot wat het nu is: een efficiënte, open en prettige samenwerking waarbinnen gezegd wordt wat er gezegd moet worden terwijl er groot wederzijds respect is.

Het bestuur zal zich blijven inspannen om het ingezette beleid in de komende jaren voort te zetten.

Samenvatting visitatierapport 2017

Deze rapportage bevat de bevindingen van de visitatiecommissie (hierna: VC) naar aanleiding van het onderzoek naar het functioneren van het bestuur van de Stichting Pensioenfonds Huntsman Rozenburg (hierna: het fonds of SPHR) over de periode 1 oktober 2016 tot 1 oktober 2017. De taak van de VC bestaat uit het toezicht houden op het beleid van het bestuur van het fonds, op de algemene gang van zaken in het fonds en het toezien op adequate risico beheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur. De VC volgt bij het uitvoeren van haar rol de toezichtcode van de Vereniging Intern Toezichthouders Pensioensector (hierna: VITP).

Opdracht

Op voorstel van de VC heeft het bestuur de VC de opdracht gegeven om voor deze visitatie, naast de voormelde wettelijke taken, als specifieke onderwerpen aandacht te besteden aan:

- de vastlegging van het beleggingsbeleid;
- de vastlegging van de ‘three lines of defence’ in het kader van de risicobeheersing.

Functioneren van de governance

De VC heeft vastgesteld dat de organen naar behoren zijn ingericht en functioneren en statutair verankerd zijn. De reglementen zijn op orde. Het bestuursmodel is adequaat voor het fonds.

Functioneren van het bestuur

De VC is van oordeel dat het bestuur goed functioneert. Het bestuur komt regelmatig bijeen, in de vergaderingen komen de relevante onderwerpen tijdig aan de orde. De vergaderingstukken zijn goed voorbereid, duidelijk en tijdig beschikbaar. De opkomst tijdens de vergaderingen is goed en uit de gesprekken blijkt de VC dat alle bestuursleden voldoende deelnemen aan de discussies in de bestuursvergaderingen.

De VC beveelt aan:

- in de notulen een betere weergave van de gevoerde discussie en de belangenafweging op te nemen.

Beleid van het bestuur

De VC is van oordeel dat het beleid goed op orde is. De vastlegging van de missie, visie, strategie, risicohouding en het beleid is in de actuariële en bedrijfstechnische nota (hierna: abtn) goed leesbaar en in grote lijnen beschreven. De (te) doorlopen jaarlijkse beleggingscyclus is nog niet in voldoende detail beschreven.

De VC beveelt het bestuur aan:

- in (de bijlage van) de abtn de beleggingscyclus van het fonds die wordt doorlopen met NN Investment Partners B.V. op te nemen;
- jaarlijks een ‘eigen’ beleggingsplan op te stellen voor het komende jaar, inclusief de door het bestuur zelf gemaakte afwegingen;
- per beleggingsfonds/-mandaat een factsheet te (laten) maken met onder andere het beleggingsuniversum, de beleggingsrichtlijnen en de beheerkosten.

Algemene gang van zaken in het fonds

De VC is van oordeel dat het bestuur voldoende ‘in control’ is en voldoende counter vailing power heeft ten aanzien van de externe partijen. De abtn is, inclusief alle bijlagen, up-to-date maar behoeft op het terrein van de uitbesteding enige uitbreiding. Met name betreffende de partijen, betrokken bij het vermogensbeheer, ontbreekt een nadere uitwerking van het monitoring- en evaluatieproces.

De bestuursondersteuning is op orde en de uitbestedingsrelaties zijn goed geregeld en worden voldoende gemonitord door het bestuur.

De VC beveelt aan:

- het uitbestedingsbeleid in de abtn uit te breiden met een selectieproces voor een nieuwe uitvoerder;
- de periodieke monitoring en evaluatie van het uitbestedingsbeleid concreter te omschrijven.

Adequate risicobeheersing

De VC heeft vastgesteld dat de risicohouding voor de lange termijn door het bestuur is uitgewerkt en jaarlijks wordt gezien met behulp van de haalbaarheidstoets. De risicohouding voor de korte termijn (bandbreedte voor vereist eigen vermogen: hierna VEV) is niet expliciet uitgewerkt. Het bestuur heeft de 'three lines of defence' niet expliciet vastgelegd maar past het 'three lines of defence principe' wel impliciet toe.

De VC beveelt het bestuur aan:

- de risicohouding voor de korte termijn (bandbreedte voor VEV) expliciet uit te werken;
- in de abtn, bijvoorbeeld met behulp van een matrix, de 'three lines of defence' voor de diverse activiteiten zichtbaar in kaart te brengen.

Evenwichtige belangenafweging

De VC is van oordeel dat de lusten en lasten van het fonds over het algemeen evenwichtig verdeeld worden over alle deelgroepen van belanghebbenden.

Communicatie

De VC heeft vastgesteld dat de communicatie veel aandacht van het bestuur heeft en is van oordeel dat de communicatie goed op orde is.

Naleving Code Pensioenfondsen

Het bestuur past de Code Pensioenfondsen toe 'met de beste intenties'. Afwijkingen van de Code Pensioenfondsen worden naar het oordeel van de VC voldoende beargumenteerd.

Cultuur en gedrag

De VC is op grond van de uitkomsten van de zelfevaluatie en de gevoerde gesprekken van oordeel dat bestuursleden op een respectvolle wijze met elkaar omgaan en dat het bestuur als team goed functioneert. Het bestuur heeft zelf vastgesteld dat de onderlinge communicatie beter en opener kan.

Opvolging eerdere aanbevelingen VC

Het bestuur heeft van de veertien aanbevelingen er twee voldoende beargumenteerd niet overgenomen. De VC kan zich in de argumenten vinden. De overige aanbevelingen zijn of worden uitgevoerd.

7 december 2017

De visitatiecommissie:

mw. mr. M. Meijer-Zaalberg (voorzitter)

dhr. A.J.M. Jansen AAG

dhr. L.A. Leo MBA, CEFA

Jaarrekening

Balans per 31 december

(na resultaatverdeling; in duizenden euro)

Activa	2017	2016
Beleggingen voor risico pensioenfonds [1]		
Onroerende zaken	28.515	24.123
Zakelijke waarden	223.397	213.300
Vastrentende waarden	300.504	292.534
Derivaten	633	13.538
Overige beleggingen	3.757	0
	556.806	543.495
Beleggingen voor risico deelnemers [2]		
Zakelijke waarden	1.022	1.283
Vastrentende waarden	1.385	1.385
Overige beleggingen	178	139
	2.585	2.807
Vorderingen en overlopende activa [3]		
Lopende intrest en nog te ontvangen dividend	2.576	4.128
Overige vorderingen	1.074	833
	3.650	4.961
Liquide middelen [4]	403	512
	563.444	551.775

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Passiva	2017	2016
Stichtingskapitaal [5]	1	1
Algemene reserve [6]	105.745	73.261
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds [7]	453.699	468.651
Voorziening pensioenverplichtingen voor rekening en risico deelnemers [8]	2.585	2.807
Kortlopende schulden en overlopende passiva [9]	1.414	7.055
	563.444	551.775

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

	2017	2016
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen [10]		
Directe beleggingsopbrengsten	8.856	8.849
Indirecte beleggingsopbrengsten	20.791	40.022
Kosten van vermogensbeheer	-468	-418
	29.179	48.453
Beleggingsopbrengsten voor risico deelnemers [11]	48	210
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers [12]	7.280	6.779
Onttrekking beleggingen voor risico deelnemers t.b.v. inkoop rechten [13]	-270	-280
Saldo van overdrachten van rechten [14]		
Overgenomen pensioenverplichtingen	67	720
Overgedragen pensioenverplichtingen	0	-345
	67	375
Pensioenuitkeringen [15]	-18.466	-18.358
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen		
Pensioenopbouw	-5.753	-5.360
Indexering en overige toeslagen	-5.100	-494
Benodigde intrest	1.002	265
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	19.206	19.039
Wijziging marktrente	4.872	-33.740
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-309	-742
Wijziging overlevingstafel	0	-664
Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen	751	429
Wijziging reservering niet-opgevraagd pensioen	283	0
	14.952	-21.267

[.] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

	2017	2016
Mutatie voorziening voor risico deelnemers [16]		
Pensioenspaarkapitalen	222	70
Herverzekering [17]		
Premies herverzekering	-55	-67
Uitkeringen uit herverzekering	351	0
	296	-67
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten [18]	-824	-854
Saldo van baten en lasten	32.484	15.061
Bestemming van het saldo		
Algemene reserve	32.484	15.061

[.] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Kasstroomoverzicht

(in duizenden euro)

	2017	2016
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Bijdragen van werkgevers en werknemers	7.099	6.973
Wegens overgenomen pensioenverplichtingen	81	891
	7.180	7.864
Uitgaven		
Pensioenen en afkopen	-18.475	-18.358
Wegens overgedragen pensioenverplichtingen	0	-345
Premies herverzekering	-55	-67
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-835	-1.164
	-19.365	-19.934
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	10.408	9.239
Verkopen en aflossingen beleggingen	142.229	157.555
Overige	290	-82
	152.927	166.712
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-140.642	-154.851
Kosten van vermogensbeheer	-209	-411
	-140.851	-155.262
Mutatie geldmiddelen	-109	-620
Saldo geldmiddelen 1 januari	512	1.132
Saldo geldmiddelen 31 december	403	512

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

Toepassing richtlijnen voor de jaarverslaggeving

Stichting Pensioenfonds Huntsman Rozenburg heeft bij de samenstelling van dit jaarverslag de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving en BW2 Titel 9 toegepast. Alsmede de richtlijnen voor jaarverslaggeving (RJ), waarvan in het bijzonder RJ610.

Waardering

Algemene grondslagen

Alle activa en passiva zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde, tenzij hierna een andere waarderingsgrondslag wordt vermeld. Voor kortlopende vorderingen en schulden wordt de nominale waarde geacht een redelijke benadering te zijn van de reële waarde.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta's worden omgerekend naar euro tegen de reële koers per balansdatum. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum.

Beleggingen

De beleggingswaarde voor risico pensioenfonds wordt vastgesteld op transactiedatum. Participaties in beleggingsinstellingen ten behoeve van de pensioenkapitaalrekeningen worden gewaardeerd tegen de beurswaarde per 31 december van het verslagjaar. Deze beleggingen worden aangehouden voor rekening en risico van de deelnemer, hetgeen weerspiegeld wordt in de Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers (Pensioensparen).

Onroerende zaken

De ter beurze genoteerde aandelen in vastgoedbeleggingsfondsen worden gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. De niet ter beurze genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar, waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde.

Zakelijke waarden

De ter beurze genoteerde aandelen worden gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. De niet ter beurze genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar, waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde.

Vastrentende waarden

De ter beurze genoteerde obligaties worden gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. De niet ter beurze genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar, waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde.

Derivaten

Beleggingen in beursgenoteerde derivaten worden gewaardeerd tegen de op 31 december bekende marktprijzen. Beleggingen welke onderhands zijn gekocht, waarvoor geen directe marktwaardering beschikbaar is, worden gewaardeerd op basis van actuele marktparameters. Bij de berekening van de waarde van swaps wordt de Eonia curve toegepast. RJ 610 schrijft voor dat derivaten met een negatieve waarde op de passiva zijde van de balans moeten worden weergegeven.

Algemene reserve

Het jaarlijkse resultaat volgens de rekening van baten en lasten wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen is gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuariële berekening van de voorziening pensioenverplichtingen per 31 december 2017 is gebaseerd op de door DNB beschikbaar gestelde rentetermijnstructuur. De voorziening pensioenverplichting is berekend op basis van de Prognosetafel AG2016. Er wordt rekening gehouden met het verschil in overlevingskansen tussen de werkende en de totale bevolking door toepassing van de fondsspecifieke ervaringssterfte dat vastgesteld is met behulp van het Towers Watson Ervaringssterftemodel 2014. Dit is een leeftijdsafhankelijke vermenigvuldigingsfactor waarmee de overlevingskansen worden aangepast.

Er wordt tot de pensioendatum gerekend met het onbepaalde partnersysteem en een partnerfrequentie van 100%. Er wordt een leeftijdsverschil van drie jaar tussen man en vrouw verondersteld. Met toekomstige toe- en uittredingen is geen rekening gehouden. Voor de dekking van de uitvoeringskosten is een kostenvoorziening ter grootte van 4% van de voorziening pensioenverplichtingen opgenomen. Een deel van de uitvoeringskosten wordt gedekt door premiebijdragen. Beleggingskosten en overige beleggingsbeheerskosten worden gedekt uit de beleggingsopbrengsten.

De rentetoevoeging in het verslagjaar is gebaseerd op éénjaarsrente uit de DNB-rentetermijnstructuur primo van het boekjaar en bedraagt 0,217% negatief. Hierdoor is een bedrag van € 1,002 miljoen (2016: € 0,265 miljoen) onttrokken aan de voorziening pensioenverplichting voor risico fonds.

De voorziening pensioenverplichtingen voor (gedeeltelijk) arbeidsongeschikte deelnemers is vastgesteld als de contante waarde van de bereikbare pensioenaanspraken. De toekomstige schadelast voor zieke deelnemers op de balansdatum die naar verwachting arbeidsongeschikt zullen worden verklaard, is gelijk gesteld aan tweemaal de opslag voor premievrijstelling in de verwachte zuivere kostendekkende premie van 2018 en bedraagt € 0,590 miljoen per ultimo 2017.

De modified duration van de pensioenverplichtingen bedraagt 15,2 (2016: 15,6).

Premie

De kostendekkende premie (KDP) is berekend met de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur, echter per 1 januari van het boekjaar. De gedempte kostendekkende premie wordt, conform de ABTN, berekend op basis van de gemiddelde rentetermijnstructuur per 31 december over de afgelopen 5 jaar. De samenstelling van de premie is als volgt: actuariële benodigde koopsom, solvabiliteitsopslag en opslag voor uitvoeringskosten. Voor de beide premies geldt dat de opslag voor het VEV (solvabiliteitsopslag) gelijk is aan het VEV per 31 december van het voorgaand boekjaar en de opslag voor uitvoeringskosten de kosten betreft in het verslagjaar waarvoor niet binnen de TV wordt gereserveerd.

Indexatie

Het indexatiebeleid voor het fonds bestaat voor actieve deelnemers uit een onvoorwaardelijk deel en een voorwaardelijk deel. Voor inactieve deelnemers geldt een voorwaardelijk indexatiebeleid. Voor het onvoorwaardelijk deel wordt jaarlijks een premie ontvangen. Het voorwaardelijk deel voor zowel actieven als inactieven wordt alleen verleend als de beleidsdekkingsgraad hoger is dan 110% en deze toekomstbestendig kan worden verleend conform hetgeen hieromtrent bepaald is in wet- en regelgeving.

Herverzekering

Het fonds heeft risico's ondergebracht bij een herverzekeringsmaatschappij. Het gaat dan om de risico's van overlijden en arbeidsongeschiktheid (het premievrijstellingsrisico en het loonvorderingsrisico).

Beide risico's zijn op stop-lossbasis verzekerd bij Zwitserleven. Met een stop-lossverzekering wordt de totale schade in enig jaar beperkt.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Resultaatbepaling

Algemeen

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan:

- rente;
- dividend;
- soortgelijke opbrengsten.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder indirecte beleggingsopbrengsten worden de volgende resultaten opgenomen:

- gerealiseerde en niet-gerealiseerde koersverschillen van aandelen, aandelen vastgoedmaatschappijen en obligaties;
- valutaverschillen inzake deposito's en bankrekeningen in buitenlandse valuta en valutatermijntransaties.

Kosten vermogensbeheer

Onder de kosten vermogensbeheer worden de administratiekosten opgenomen die verband houden met het beheer van de beleggingen.

Bestemming van het saldo

Het resultaat ultimo boekjaar wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld via de directe methode.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben geen gebeurtenissen na balansdatum plaatsgevonden, die een financiële impact hebben op het verslagjaar.

Financiering

De kostendekkende premie (KDP) is berekend met de door de DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De in het jaarverslag vermelde KDP bedraagt € 8,029 miljoen.

Ter bepaling van de in de ABTN beschreven gedempte kostendekkende premie is gebruik gemaakt van de gemiddelde rentetermijnstructuur per 31 december over de afgelopen 5 jaar. De aldus berekende gedempte kostendekkende premie bedraagt € 6,587 miljoen. De feitelijke premie is vastgesteld in de uitvoeringsovereenkomst tussen het pensioenfonds en de sponsor. De feitelijke premie is gelijk aan 30,6% van de som van de pensioengevende salarissen.

De over 2017 feitelijke ontvangen premie van € 7,099 miljoen is inclusief een bedrag van € 0,249 miljoen dat betrekking heeft op vrijval rekening en risico deelnemers ten behoeve van ingegane (pre)pensioenen. De feitelijke premie bedraagt € 0,263 miljoen meer dan de gedempte kostendeckende premie.

Resultaatbestemming

Resultaatverdeling

Het bestuur heeft besloten het resultaat over het boekjaar 2017 als volgt te verdelen:

	2017
Algemene reserve	32.484

Toelichting op de balans per 31 december

(in duizenden euro)

Activa

[1] Beleggingen voor risico pensioenfondsen

Categorie	Stand ultimo 2016	Aankopen/Verstrekkingen	Verkopen/aflossingen	Gerealiseerde koersverschillen	Niet-gerealiseerde koersverschillen	Stand ultimo 2017
Onroerende zaken						
Niet-beursgenoteerde aandelen vastgoedmaatschappijen	24.123	3.500	-1.302	98	2.096	28.515
Zakelijke waarden						
Beleggingsfondsen in aandelen	213.300	12.969	-23.795	1.371	19.552	223.397
Vastrentende waarden						
Niet-beursgenoteerde vastrentende beleggingsfondsen	96.616	69.234	-2.875	98	5.026	168.099
Beursgenoteerde Staatsobligaties	195.918	48.768	-105.543	-2.495	-4.243	132.405
	292.534	118.002	-108.418	-2.397	783	300.504
Derivaten						
Swaps	10.470	0 ¹⁾	-2.321 ¹⁾	2.321	-10.470	0
Valutatermijncontracten	-3.053	0 ¹⁾	-3.969 ¹⁾	3.969	3.457	404
	7.417	0	-6.290	6.290	-7.013	404
Overige beleggingen						
Geldmarktfondsen	0	6.171	-2.409	-2	-3	3.757
Totaal belegd vermogen ²⁾	537.374	140.642	-142.214	5.360	15.415	556.577
Waarvan gepresenteerd aan de passiva zijde	6.121					229
Belegd vermogen activa zijde	543.495					556.806

1) De aan- en verkopen zijn gesaldeerd weergegeven.

2) Exclusief intrest en liquide middelen.

Aansluiting beleggingen tussen de jaarrekening en de Risicoparagraaf o.b.v. Look Through:

	Stand ultimo 2017	Liquide middelen	Overlopende intrest	Te vorderen dividend- belasting	Toepassen Look Through	Stand ultimo 2017 conform risico- paragraaf	Stand ultimo 2016 conform risico- paragraaf
Onroerende zaken	28.515				-88	28.427	23.971
Zakelijke waarden	223.397			51	-397	223.051	211.599
Vastrentende waarden	300.504		2.576		-42.079	261.001	295.908
Derivaten	404				28	432	8.032
Overige beleggingen	3.757	163			42.536	46.456	2.611
	556.577	163	2.576	51	0	559.367	542.121

Methodiek bepaling marktwaarde

De levelclassificatie van de beleggingen is gebaseerd op de beleggingen na doorkijk in onderliggende beleggingen.

In onderstaande tabel is aangegeven op welke manier de marktwaarden zijn afgeleid.

	Directe markt- notering	Intrinsieke waarde	NCW berekening	Stand ultimo 2017	Stand ultimo 2016
Vastgoedbeleggingen	12.217	16.210	0	28.427	23.971
Aandelen	223.051	0	0	223.051	211.599
Vastrentende waarden	261.001	0	0	261.001	295.908
Derivaten	0	531	-99	432	8.032
Overige beleggingen	46.456	0	0	46.456	2.611
Totaal belegd vermogen	542.725	16.741	-99	559.367	542.121

[2] Beleggingen voor risico deelnemers

Categorie	Stand ultimo 2016	Allocatie	Aankopen/Verstrekkingen	Verkopen aflossingen	Vermogensresultaat	Stand ultimo 2017
Zakelijke waarden						
Aandelen	1.283	-97	68	-298	66	1.022
Vastrentende waarden						
Obligaties	1.385	87	276	-343	-20	1.385
Overige beleggingen						
Liquiditeiten	139	10	644	-617	2	178
Totaal belegd vermogen	2.807	0	988	-1.258	48	2.585

[3] Vorderingen en overlopende activa

	2017	2016
Lopende intrest en nog te ontvangen dividend		
Vastrentende waarden	2.576	3.608
Derivaten	0	520
	2.576	4.128
Overige vorderingen		
Dividendbelasting	51	341
Spaarrekening voormalige prepensioenregeling	164	163
Premies	499	318
Uitkeringen	9	0
Verzekeringsmaatschappijen	351	0
Debiteuren algemeen	0	11
	1.074	833
Totaal vorderingen en overlopende activa	3.650	4.961

Alle vorderingen en overlopende activa hebben een looptijd van korter dan één jaar.

	2017	2016
[4] Liquide middelen		
Depotbank	163	278
ING bank N.V.	240	234
	403	512
De liquide middelen staan ter vrije beschikking van het fonds.		
Passiva		
[5] Stichtingskapitaal	1	1
[6] Algemene reserve		
Stand 1 januari	73.261	58.200
Besteding van het saldo van baten en lasten	32.484	15.061
Stand per 31 december	105.745	73.261
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,0%	104,1%
Strategisch vereiste dekkingsgraad	118,9%	118,0%
Aanwezige dekkingsgraad	123,2%	115,5%
Beleidsdekkingsgraad	121,2%	110,9%
De dekkingsgraad vastgesteld als het totaal eigen vermogen plus de totale technische voorzieningen gedeeld door de totale technische voorzieningen.		
De berekening is als volgt: $(105.746+453.699+2.585)/(453.699+2.585) \times 100\% = 123,2\%$		
Per 31 december 2017 is de dekkingsgraad 123,2% van de totale Technische Voorziening.		

	2017	2016
[7] Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
Stand per 1 januari	468.651	447.384
Premies	5.753	5.360
Benodigde intrest	-1.002	-265
Overgenomen pensioenverplichtingen	309	1.112
Uitkeringen eigen rekening	-18.467	-18.307
Vrijgevallen voor excassokosten	-739	-732
Overgedragen pensioenverplichtingen	0	-370
Technisch resultaat	-751	-429
Wijziging marktrente	-4.872	33.740
Indexatie	5.100	494
Wijziging overlevingstafels	0	664
Wijziging reservering niet-opgevraagd pensioen	-283	0
Stand per 31 december	453.699	468.651
De technische voorzieningen zijn als volgt opgebouwd:		
– Actieve- en arbeidsongeschikte deelnemers (pensioen)	138.871	150.803
– Gewezen deelnemers (pensioen)	41.597	42.822
– Pensioengerechtigden (pensioen)	270.221	273.053
– Pensioengerechtigden (prepensioen)	37	33
– Niet opgevraagd	2.383	1.284
– Overige TV toekomstig AO risico	590	656
Stand voorziening per 31 december	453.699	468.651
[8] Voorziening pensioenverplichtingen voor rekening en risico deelnemers		
Stand 1 januari	2.807	2.877
Opnames	-270	-280
Rendement	48	210
Stand 31 december	2.585	2.807

	2017	2016
[9] Kortlopende schulden en overlopende passiva		
Derivaten	229	6.121
Beleggingen	1	0
Verzekeringsmaatschappij	0	4
Te betalen loonheffing	325	311
Sociale lasten	73	73
Vooruitontvangen WO / inkopen	184	171
Administratiekosten	4	67
Accountantskosten	34	29
Actuariskosten	51	49
Kosten vermogensbeheer	266	7
Nog uit te keren voormalige prepensioenregeling	164	163
Overige crediteuren	83	60
	1.414	7.055

Alle kortlopende schulden en overlopende passiva hebben een looptijd van korter dan één jaar.

Toelichting op de staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

Bezoldiging bestuursleden

De bestuursleden van Stichting Pensioenfonds Huntsman Rozenburg hebben in 2017 geen bezoldiging ontvangen.

Personeel

Gedurende het boekjaar 2017 had Stichting Pensioenfonds Huntsman Rozenburg geen personeelsleden in dienst. De Manager Pensioenfonds en de administrateur zijn in dienst van de onderneming. De kosten worden doorbelast naar het pensioenfonds.

Baten en lasten	2017	2016
[10] Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds		
Directe beleggingsopbrengsten		
Onroerende zaken	843	794
Zakelijke waarden	1.582	1.267
Vastrentende waarden	4.990	5.484
Derivaten	1.449	1.281
Banken & deposito's	-8	-6
Overdracht pensioenen	0	16
Overigen	0	13
	8.856	8.849
Indirecte beleggingsopbrengsten		
<i>Onroerende zaken</i>		
Ongerealiseerd resultaat	2.096	1.569
Gerealiseerd resultaat	98	1.331
<i>Zakelijke waarden</i>		
Ongerealiseerd resultaat	19.552	18.402
Gerealiseerd resultaat	1.371	1.306
<i>Vastrentende waarden</i>		
Ongerealiseerd resultaat	783	10.461
Gerealiseerd resultaat	-2.397	2.599
<i>Derivaten</i>		
Ongerealiseerd resultaat	-7.013	-3.380
Gerealiseerd resultaat	6.290	7.754
<i>Overige beleggingen</i>		
Ongerealiseerd resultaat	-3	0
Gerealiseerd resultaat	-2	-5
Valutare resultaat liquide middelen	16	-15
	20.791	40.022

	2017	2016
Kosten van vermogensbeheer		
Bewaarloon effecten	-64	-52
Beheerloon zakelijke waarden	-94	-86
Beheerloon vastrentende waarden	-283	-247
Beheerloon derivaten	-133	-129
Beheerloon overig	-228	-231
Rebate fee obligaties	186	158
Rebate fee aandelen	136	134
Rebate fee vastgoed	12	35
	-468	-418
Totaal beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen	29.179	48.453
[11] Beleggingsopbrengsten voor risico deelnemers		
Vermogensresultaat	48	210
[12] Premiebijdragen van werkgevers en werknemers		
Werkgeverspremie	5.919	5.814
Te ontvangen premie i.v.m. indexatie volgend boekjaar	499	318
Werknemerspremie	613	546
Vrijval rekening en risico deelnemers ten behoeve van ingegane pensioenen	249	101
	7.280	6.779
De feitelijke premie bedraagt	7.099	6.973
De kostendekkende premie bedraagt	8.029	8.022
De gedempte kostendekkende premie bedraagt	6.587	6.845
De feitelijke premie is hoger dan de gedempte kostendekkende premie en voldoet hiermee aan de wettelijke eisen van kostendekkendheid.		
De kostendekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	6.732	6.589
– Opslag in stand houden vereist vermogen	1.212	1.311
– Opslag voor uitvoeringskosten	85	122
	8.029	8.022

	2017	2016
De gedempte premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	5.510	5.607
– Opslag in stand houden vereist vermogen	992	1.116
– Opslag voor uitvoeringskosten	85	122
	6.587	6.845
Bij de bepaling van de aan het boekjaar toe te rekenen premie is rekening gehouden met verleende premiekortingen en/ of toeslagen. In het boekjaar is een korting verstrekt van € 0.		
[13] Onttrekking beleggingen voor risico deelnemers t.b.v. inkoop rechten	-270	-280
[14] Saldo van overdrachten van rechten		
Overgenomen pensioenverplichtingen	67	720
Overgedragen pensioenverplichtingen	0	-345
	67	375
[15] Pensioenuitkeringen		
Ouderdomspensioen	-14.421	-14.365
Partnerpensioen	-4.017	-3.969
Wezenpensioen	-8	-12
Compensatie overhevelingstoelage	-3	-4
Afkoopsommen	-17	-8
	-18.466	-18.358
[16] Mutatie voorziening voor risico deelnemers		
Stortingen	0	0
Onttrekkingen i.v.m. pensionering	270	280
Rendement	-48	-210
	222	70
[17] Herverzekering		
Premies herverzekering	-55	-67
Uitkeringen uit herverzekering	351	0
	296	-67

	2017	2016
[18] Pensioenuitvoerings- en administratiekosten		
Administratie	-304	-322
Doorbelaste personeelskosten	-233	-248
Accountant (controle jaarrekening)	-38	-29
Actuaris	-106	-104
Vergoeding externe leden beleggingscommissie	-8	-13
De Nederlandsche Bank/AFM	-33	-34
Doorbelaste kantoor- en representatiekosten	-13	-14
Overige	-89	-90
	-824	-854
	2017	2016
Actuariële analyse van het resultaat		
Directe beleggingsopbrengsten	8.856	8.849
Indirecte beleggingsopbrengsten	21.325	39.869
Wijziging rekenrente	4.872	-33.740
	35.053	14.978
Beleggingen / marktrente		
Financiering	8	127
Indexatie	-4.601	-176
Kanssystemen	1.733	1.113
Mutaties waardeoverdrachten	7	-266
Mutaties uitkeringen	1	-51
Wijziging u.h.v. actuariële grondslagen en/of methoden	0	-664
Andere baten/lasten	283	0
	32.484	15.061
Resultaat		

Risicoparagraaf

(bedragen in duizenden euro)

Solvabiliteitsrisico

In de risicoparagraaf binnen het bestuursverslag is het beleid rond risicobeheersing uiteengezet. Hierna worden een aantal specifieke risico's nader toegelicht en gekwantificeerd.

Het belangrijkste risico dat het fonds loopt, is het risico dat het niet over genoeg solvabiliteit beschikt. Indien het fonds niet solvabel is, bestaat het risico dat het fonds de premie moet verhogen of dat een beperkte of geen indexatie kan plaatsvinden voor (delen van) het deelnemersbestand. In het uiterste geval dient het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten te verminderen. Hoe solvabel een fonds is, wordt getoetst aan de hand van de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad. Hoeveel vermogen het fonds aan dient te houden, gegeven de financiële risico's die het loopt (na afdekking) op de balans, komt tot uitdrukking in de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets. Onder het huidige FTK geldt hierbij dat de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling afgezet wordt tegen de beleidsdekkingsgraad om te bepalen of het pensioenfonds in een tekort situatie verkeert.

De verschillende standaard risicofactoren hierin worden benoemd onder de noemer S1 tot en met S6 en de S10. Hierna zijn de uitkomsten weergegeven voor de verschillende risicocategorieën op basis van de strategische beleggingsmix ultimo 2017 van 118,9 % en ultimo 2016 van 118,0%.

Diversificatie

De benodigde buffer per risicocategorie is vastgesteld op basis van het afzonderlijke risico. De benodigde buffer voor alle risicocategorieën tezamen (op totaalniveau) is lager dan de som van de benodigde buffers per afzonderlijk risico. Dit komt omdat er bij de vaststelling van het vereist vermogen verondersteld wordt (conform het standaardmodel) dat de risico's onafhankelijk zijn van elkaar met uitzondering van een correlatie tussen de risico's op het gebied van rente (S1), zakelijke waarden (S2) en krediet (S5). Het verschil tussen de benodigde buffer op totaalniveau en de som van de benodigde buffers voor elk van de afzonderlijke risico's is gepresenteerd onder de term diversificatie.

	2017		2016	
	€	%	€	%
Renterisico (S1)	9.561	2,1	9.211	2,0
Aandelen- en vastgoed risico (S2)	64.585	14,2	64.157	13,5
Valutarisico (S3)	17.076	3,7	18.191	3,9
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0	0	0,0
Kredietrisico (S5)	22.725	5,0	20.723	4,4
Verzekeringstechnisch risico (S6)	13.131	2,9	13.443	2,9
Liquiditeitsrisico (S7)	0	0,0	0	0,0
Concentratierisico (S8)	0	0,0	0	0,0
Operationeel risico (S9)	0	0,0	0	0,0
Actief beheer risico (S10)	9.444	2,1	10.698	2,3
Diversificatie-effect	-50.106	-11,1	-51.503	-11,0
Vereist eigen vermogen risico fonds	86.416	18,9	84.920	18,0
Afname voor toerekening totale TV (incl. Risico deelnemers)	26	0,0	28	0,0
Totaal vereist eigen vermogen	86.442	18,9	84.948	18,0
Aanwezige dekkingsgraad		123,2		115,5
Beleidsdekkingsgraad		121,2		110,9
Minimaal vereiste dekkingsgraad		104,0		104,1
Strategisch vereiste dekkingsgraad		118,9		118,0
Feitelijk vereiste dekkingsgraad		120,3		118,8

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds is per 31 december 2017 hoger dan de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling volgens het standaardmodel, waardoor het pensioenfonds niet in een tekort verkeert. In boekjaar 2017 bedraagt de beleidsdekkingsgraad 121,2%. Afgezet tegen de beleidsdekkingsgraad van 2016 van 110,9%, is de beleidsdekkingsgraad toegenomen met 10,3%-punt.

Renterisico

Het renterisico wordt veroorzaakt, doordat de rentegevoeligheid van de verplichtingen afwijkt van de rentegevoeligheid van de beleggingen. Het Pensioenfonds kent een langere looptijd voor pensioenverplichtingen dan voor de looptijd van de beleggingen. Onderstaande duratiecijfers geven meer inzicht.

Duratie van de vastrentende waarden (inclusief rentederivaten) 15,1

Duratie van de pensioenverplichtingen 15,5

Voor de vaststelling van het renterisico bij het vereist eigen vermogen worden de kasstromen van de rentegevoelige beleggingen afgezet tegen de kasstromen van de voorziening pensioenverplichtingen. Vervolgens worden beide kasstromen afgezet tegen door DNB bepaalde renteschokken die per looptijd verschillen. Op basis van deze renteschokken kan de impact op de technische voorziening en de impact op alle rentegevoelige beleggingen worden berekend. Overeenkomstig kan een afdekkingspercentage

worden berekend. Rentegevoeligheid is één van de belangrijkste factoren bij de bepaling van de (strategische) assetallocatie van de portefeuille.

	Feitelijke verdeling		Strategische verdeling	
	in €	%	in €	%
Impact op technische voorziening voor risico fonds (A)	24.956	5,5	24.956	5,5
Impact op de rentegevoelige beleggingen (B)	-14.700	-3,3	-15.395	-3,4
Renterisico	10.256	2,3	9.561	2,1
Afdekkingspercentage (B/A)		58,9		61,7

Derivaten

Met behulp van deze derivaten wordt het strategisch afdekkingspercentage vorm gegeven. Strategisch dekt het fonds volgens het beleggingsmandaat 60% van het renterisico af.

Hoogte buffer

Op basis van de vereist eigen vermogen berekeningen bedraagt de buffer voor het feitelijk renterisico 10.256 (2,3%) en voor het strategisch renterisico 9.561 (2,1%) ultimo 2017.

Aandelen- en vastgoedrisico

Het pensioenfonds loopt het risico dat haar beleggingen in aandelen, vastgoed en hedgefunds en private equity in waarde dalen. In het beleggingsbeleid wordt met dergelijke risico's rekening gehouden door ondermeer een toepassing van voldoende spreiding in de beleggingsportefeuille naar categorieën, markten en dergelijke. De volatiliteit van de marktwaarden (prijrisico's) van beleggingen wordt periodiek geëvalueerd en kan leiden tot bijstellingen in het vermogensbeheer. In onderstaande tabel wordt de verdeling naar de verschillende zakelijke waarden categorieën getoond.

	2017		2016	
	€	%	€	%
<i>Verdeling Aandelen en Vastgoed per markt/categorie:</i>				
Beursgenoteerd vastgoed	12.217	4,9	8.518	3,6
Niet-beursgenoteerd vastgoed	16.210	6,4	15.453	6,6
Ontwikkelde markten (Mature markets)	192.510	76,6	186.609	79,2
Opkomende markten (Emerging markets)	30.541	12,1	24.991	10,6
	251.478	100,0	235.571	100,0

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch zakelijke waarden risico rekening gehouden met de door DNB voorgeschreven schokken die variëren overeenkomstig de risicograad van het type belegging. De buffer voor het feitelijk zakelijke waarden risico bedraagt 71.527 (15,8%) en voor het strategisch zakelijke waarden risico 64.585 (14,2%).

Valutarisico

Het valutarisico wordt veroorzaakt, doordat de verplichtingen van het pensioenfonds in euro's luiden terwijl veel van de beleggingen van het pensioenfonds in niet-euro luiden. Het pensioenfonds loopt het risico dat haar buitenlandse beleggingen dalen in waarde als gevolg van valutakoersontwikkelingen. Het pensioenfonds kiest er daarom voor om (een gedeelte) van haar buitenlandse valuta's af te dekken. Zonder afdekking van valutarisico loopt het pensioenfonds risico bij een daling van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Door meer dan 100% van het risico af te dekken loopt het fonds risico bij een stijging van vreemde valuta ten opzichte van de euro.

	2017		2016	
	€	%	€	%
<i>Verdeling beleggingsportefeuille naar valuta voor afdekking met derivaten</i>				
Euro	369.492	66,1	344.995	63,6
Amerikaanse dollar	79.305	14,2	70.353	13,0
Argentijnse peso	150	0,0	1	0,0
Australische dollar	1.315	0,2	5.642	1,0
Braziliaanse real	996	0,2	1.332	0,2
Britse pound sterling	28.518	5,1	28.138	5,2
Canadese dollar	392	0,1	1.567	0,3
Chileense peso	241	0,0	0	0,0
Chinese yuan (renminbi)	253	0,0	508	0,1
Colombiaanse peso	269	0,0	1.606	0,3
Deense kroon	475	0,1	1.922	0,4
Egyptische pond	153	0,0	0	0,0
Hongaarse forint	214	0,0	239	0,0
Hongkongse dollar	2.090	0,4	6.728	1,2
Indiase roepie	770	0,1	3.867	0,7
Indonesische roepia	706	0,1	16.242	3,0
Japanse yen	16.241	2,9	17.894	3,3
Maleisische ringgit	445	0,1	213	0,0
Mexicaanse peso	348	0,1	441	0,1
Nieuwe Israëlische sjekel	53	0,0	197	0,0
Nieuwe Peruviaanse sol	117	0,0	2	0,0
Nieuwe Taiwanese dollar	668	0,1	2.053	0,4
Nieuwe Turkse lira	363	0,1	544	0,1
Nieuw-Zeelandse dollar	79	0,0	301	0,1
Nigeriaanse naira	52	0,0	0	0,0
Noorse kroon	489	0,1	2.007	0,4
Philippijnse peso	57	0,0	551	0,1
Poolse zloty	497	0,1	170	0,0
Qatarese rial	1	0,0	0	0,0
Roemeense leu	30	0,0	1	0,0
Russische roebel	674	0,1	389	0,1
Singaporese dollar	18	0,0	809	0,1
Thaise baht	657	0,1	695	0,1
Tsjechische kroon	254	0,0	0	0,0
Uruguayaanse peso	12	0,0	0	0,0
Ver. Arabische Emiraten Dirham	86	0,0	402	0,1
Zuid-Afrikaanse rand	799	0,1	1.403	0,3
Zuid-koreaanse won	1.510	0,3	4.234	0,8
Zweedse kroon	1.040	0,2	3.928	0,7
Zwitserse frank	2.738	0,5	11.120	2,1
Overige valuta en beleggingen (derivaten, liquiditeitsposities en overige posten) ¹⁾	46.800	8,4	11.627	2,1
	559.367	100,0	542.121	100,0

1) Deze posten betreffen voornamelijk liquiditeiten voortkomende uit margin verplichtingen plus derivaten en deze zijn voornamelijk Euro's.

	2017		2016	
	€	%	€	%
<i>Verdeling beleggingsportefeuille naar valuta na afdekking met derivaten</i>				
Euro	457.033	81,7	432.691	79,8
Amerikaanse dollar	21.848	3,9	14.552	2,7
Argentijnse peso	150	0,0	1	0,0
Australische dollar	-2.499	-0,4	1.481	0,3
Braziliaanse real	996	0,2	1.332	0,2
Britse pound sterling	10.158	1,8	10.603	2,0
Canadese dollar	392	0,1	1.567	0,3
Chileense peso	241	0,0	0	0,0
Chinese yuan (renminbi)	253	0,0	508	0,1
Colombiaanse peso	269	0,0	1.606	0,3
Deense kroon	475	0,1	1.922	0,4
Egyptische pond	153	0,0	0	0,0
Hongaarse forint	214	0,0	239	0,0
Hongkongse dollar	2.090	0,4	6.728	1,2
Indiase roepie	770	0,1	3.867	0,7
Indonesische roepia	706	0,1	16.242	3,0
Japanse yen	8.331	1,5	7.695	1,4
Maleisische ringgit	445	0,1	213	0,0
Mexicaanse peso	348	0,1	441	0,1
Nieuwe Israëlische sjekel	53	0,0	197	0,0
Nieuwe Peruviaanse sol	117	0,0	2	0,0
Nieuwe Taiwanese dollar	668	0,1	2.053	0,4
Nieuwe Turkse lira	363	0,1	544	0,1
Nieuw-Zeelandse dollar	79	0,0	301	0,1
Nigeriaanse naira	52	0,0	0	0,0
Noorse kroon	489	0,1	2.007	0,4
Philippijnse peso	57	0,0	551	0,1
Poolse zloty	497	0,1	170	0,0
Qatarese rial	1	0,0	0	0,0
Roemeense leu	30	0,0	1	0,0
Russische roebel	674	0,1	389	0,1
Singaporese dollar	18	0,0	809	0,1
Thaise baht	657	0,1	695	0,1
Tsjechische kroon	254	0,0	0	0,0
Uruguayaanse peso	12	0,0	0	0,0
Ver. Arabische Emiraten Dirham	86	0,0	402	0,1
Zuid-Afrikaanse rand	799	0,1	1.403	0,3
Zuid-koreaanse won	1.510	0,3	4.234	0,8
Zweedse kroon	1.040	0,2	3.928	0,7
Zwitserse frank	2.738	0,5	11.120	2,1
Overige valuta en beleggingen (derivaten, liquiditeitenposities en overige posten) ¹⁾	46.800	8,4	11.627	2,1
	559.367	100,0	542.121	100,0

1) Deze posten betreffen voornamelijk liquiditeiten voortkomende uit margin verplichtingen plus derivaten en deze zijn voornamelijk Euro's.

Derivaten

Ter afdekking van de valutarisico's op de effectenportefeuille zijn er door de vermogensbeheerders valutatermijntransacties afgesloten, omgerekend in euro per 31 december 2017:

	aankoop transacties	verkoop transacties
Euro	87.542	
Amerikaanse dollar		-57.457
Australische dollar		-3.815
Japanse yen		-7.910
Britse pound sterling		-18.360
	87.542	-87.542

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch valuta risico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 20% voor valuta in ontwikkelde landen en van 35% voor valuta in opkomende markten die berekend wordt op de niet-euro beleggingen na afdekking. De buffer voor het feitelijk valuta risico bedraagt 17.201 (3,8%) en voor het strategisch valuta risico 17.076 (3,7%).

Kredietrisico

Het pensioenfonds loopt het risico dat één of meerdere van haar tegenpartijen niet aan de voorafgesproken betalingen kan voldoen. Bij de berekening van het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de partijen, waarin belegd wordt, tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze creditspread is het verschil tussen de uitkering die afhangt van de kredietwaardigheid van de tegenpartij en een uitkering die met volledige zekerheid (risicovrij) tot uitkering zal komen. Het kredietrisico verbonden aan derivatentransacties wordt beheerst door het afsluiten van standaardovereenkomsten met tegenpartijen, het beoordelen van de kredietwaardigheid van tegenpartijen, het spreiden van het transactievolume over verschillende tegenpartijen, het eisen van voldoende onderpand en een adequate monitoring met betrekking tot de gestelde eisen inzake het onderpand.

Het kredietrisico binnen de vastrentende waarden portefeuille kan naast de creditspread eveneens gemeten worden aan de hand van de ratingverdeling van de rentegevoelige beleggingsportefeuille. Deze ratingverdeling wordt afgegeven door een kredietbeoordelaar. Een Europese AAA rating impliceert dat de vastrentende waarden belegging geen kredietrisico loopt. Daarentegen worden beleggingen die geclassificeerd staan onder 'lager dan BBB' als zeer risicovol beschouwd. Cash wordt als kredietrisicovrij beschouwd. Beleggingen die geen rating ontvangen worden als risicovol beschouwd.

	2017		2016	
	€	%	€	%
<i>Rating vastrentende waarden ¹⁾:</i>				
AAA	105.821	40,6	121.682	41,1
AA	59.375	22,7	81.981	27,7
A	20.641	7,9	16.683	5,6
BBB	29.805	11,4	29.814	10,1
Lager dan BBB	42.209	16,2	41.712	14,1
Geen rating	3.150	1,2	4.036	1,4
	261.001	100,0	295.908	100,0
<i>Verdeling vastrentende waarden naar looptijd ¹⁾:</i>				
Resterende looptijd tot 1 jaar	0	0,0	5.825	2,0
Resterende looptijd van 1 tot 5 jaar	4.955	1,9	34.664	11,7
Resterende looptijd van 5 tot 10 jaar	129.379	49,6	163.830	55,3
Resterende looptijd langer dan 10 jaar	126.667	48,5	91.589	31,0
	261.001	100,0	295.908	100,0

Hoogte buffer

Binnen de berekening van het standaardmodel wordt een kredietrisico becijferd conform de ratingverdeling van de vastrentende waardenportefeuille. Naar mate de rating slechter wordt neemt de te hanteren buffer toe. Afgaande op de hierboven genoemde ratingverdeling resulteert dit in een buffer voor het feitelijk kredietrisico van 21.955 (4,8%) en voor het strategisch kredietrisico van 22.725 (5,0%).

Verzekeringstechnisch risico

Binnen het verzekeringstechnische risico worden in principe alleen risico's meegenomen die verband houden met sterfte. Het omvat de risico's als gevolg van afwijkingen ten opzichte van de verwachte sterfte en afwijkingen van de verwachte sterftetrend (langlevensrisico). Tot het verzekeringstechnische risico worden gerekend: procesrisico, risico-opslag voor afwijkingen ten opzichte van de sterftetrend en negatieve stochastische afwijkingen van de verwachtingswaarde. Deze drie risico's bedragen een percentage van de op actuele waarde berekende technische voorziening. Het procesrisico neemt af naarmate het deelnemersbestand toeneemt, omdat het sterfteproces dan beter kan worden geschat. De beide andere risicofactoren houden respectievelijk rekening met de onzekerheid in de sterftetrend en met de negatieve stochastische afwijkingen.

In verband met het langlevensrisico wordt aanvullend boven het hanteren van de prudente grondslagen, de Voorziening toekomstige sterfteontwikkeling gevormd.

Hoogte buffer

De buffer voor het feitelijk verzekeringstechnisch risico bedraagt 13.131 (2,9%) en voor het strategisch verzekeringstechnisch risico 13.131 (2,9%).

¹⁾ Gebaseerd op doorkijk in onderliggende beleggingen.

Concentratierisico

Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen.

De spreiding van de portefeuille is in de toelichting op de balans nader toegelicht. Ook "grote posten" zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd.

Het bestuur heeft besloten om het concentratierisico niet mee te nemen in de berekening van het vereist eigen vermogen.

	2017		2016	
	€	%	€	%
Onroerende zaken				
<i>Verdeling onroerende zaken per sector:</i>				
Participaties in vastgoed beleggingsfondsen	28.515	100,3	24.123	100,6
Aansluiting look through	-88	-0,3	-152	-0,6
	28.427	100,0	23.971	100,0
<i>Verdeling onroerende zaken per regio:</i>				
Europa	28.515	100,3	24.123	100,6
Aansluiting look through	-88	-0,3	-152	-0,6
	28.427	100,0	23.971	100,0

Grote posten: onroerende zaken van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 5% van de totale beleggingen in onroerende zaken

CBRE Dres FGR Fund	15.295	53,6	0	0,0
Aberdeen Eur Prop Fnd class B	8.581	30,1	4.933	20,4
Aberdeen Eur Prop Fnd class A	3.636	12,8	3.585	14,9
CBRE Eurosis Fund	1.003	3,5	2.102	8,7
CBRE Dutch Residential Fund IV	0	0,0	10.135	42,0
CBRE DTCH RSD FD III (SP)	0	0,0	3.357	13,9

	2017		2016	
	€	%	€	%
Aandelen				
<i>Verdeling aandelen per sector ¹⁾:</i>				
Financiële instellingen	43.164	19,4	41.337	19,5
Informatietechnologie	30.688	13,8	26.229	12,4
Niet-duurzame consumentengoederen	20.844	9,3	21.779	10,3
Duurzame consumentengoederen	25.054	11,2	23.300	11,0
Industriële ondernemingen	19.755	8,9	20.927	9,9
Gezondheidszorg	21.146	9,5	20.930	9,9
Energie	15.831	7,1	13.569	6,4
Basismaterialen	12.767	5,7	12.850	6,1
Telecommunicatie	9.510	4,3	10.092	4,8
Vastgoed	8.126	3,6	7.820	3,7
Nutsbedrijven	6.095	2,7	6.103	2,9
Andere sectoren	10.071	4,5	6.663	3,1
	223.051	100,0	211.599	100,0

Er zijn geen grote posten binnen de aandelen van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 5% van de totale beleggingen in aandelen.

Vastrentende waarden

Verdeling vastrentende waarden per regio:

Staatsleningen	182.789	70,0	221.698	75,0
Index linked bonds	43	0,0	157	0,1
Hypotheke	0	0,0	11	0,0
Credits	73.826	28,3	70.438	23,8
Kortlopende vorderingen/liquiditeiten	4.343	1,7	3.604	1,2
	261.001	100,0	295.908	100,1

1) Gebaseerd op doorkijk in onderliggende beleggingen.

Grote posten: vastrentende waarden van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 5% van de totale beleggingen in vastrentende waarden

	2017		2016	
	€	%	€	%
Nederlandse staatsobligaties	39.015	14,9	59.922	20,3
Duitse staatsobligaties	32.982	12,6	38.234	12,9
Finse staatsobligaties	6.697	2,6	22.511	7,6
Oostenrijkse staatsobligaties	9.610	3,7	19.334	6,5
Franse staatsobligaties	33.502	12,8	42.589	14,4
Belgische staatsobligaties	10.600	4,1	16.936	5,7

Er zijn geen beleggingen uitgeleend en er zijn geen rechtstreekse beleggingen in Huntsman Nederland B.V. en de aan haar gelieerde ondernemingen.

Beleggingsportefeuille

Verdeling beleggingsportefeuille per regio:

Opkomende markten	55.761	10,0	49.280	9,1
Europa excl. Groot Brittannië	298.278	53,3	316.291	58,4
Japan	16.478	2,9	18.478	3,4
Noord-Amerika	89.849	16,1	97.105	17,9
Azië ex Japan	18.936	3,4	16.875	3,1
Groot Brittannië	32.097	5,7	31.746	5,9
Overig	1.168	0,2	1.855	0,3
Overige beleggingen (derivaten, liquiditeitsposities en overige posten)	46.800	8,4	10.491	1,9
	559.367	100,0	542.121	100,0

Actief beheer risico

Actief beheer risico ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille. Onder actief beheer worden afwijkende posities in portefeuilles verstaan die worden ingenomen ten opzichte van strategische benchmarks. De mate van actief beheer wordt bepaald aan de hand van de tracking error. Een lage tracking error impliceert dat het feitelijke rendement dicht bij de gekozen benchmark ligt, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat het rendement duidelijk van de benchmark afwijkt. Een hogere tracking error impliceert een hoger actief beheer risico.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt alleen een actief beheer risico becijferd voor de aandelenportefeuille indien de tracking error groter is dan 1%. Voor het pensioenfonds resulteert een buffer voor het feitelijk actief beheer risico van 10.307 (2,3%) en voor het strategisch actief beheer risico van 9.444 (2,1%). De tracking error verschilt per aandelenfonds, waardoor niet expliciet één percentage kan worden vermeld. De gewogen tracking error van de gehele aandelenportefeuille is groter dan 1%, waardoor een buffer voor actief beheer wel noodzakelijk is.

Vastgesteld te Rozenburg d.d. 12 juni 2018

Het Bestuur,

N. Mol

E. Maliepaard

P.C. Oostveen

G.C. Plaisier

mw. C.J. Paak

Overige gegevens

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Huntsman Rozenburg te Rotterdam is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2017.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van de Stichting Pensioenfonds Huntsman Rozenburg, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 5.620.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 281.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudentpersonregel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum ten minste gelijk aan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is ten minste gelijk aan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Huntsman Rozenburg is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

Amsterdam, 12 juni 2018

drs. R.T. Schilder AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Stichting Pensioenfonds Huntsman Rozenburg

Verklaring over de in het verslag over het boekjaar opgenomen jaarrekening 2017

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2017 van Stichting Pensioenfonds Huntsman Rozenburg te Rotterdam gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit verslag over het boekjaar opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Huntsman Rozenburg op 31 december 2017 en van het resultaat over 2017, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2017;
- de staat van baten en lasten over 2017;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Huntsman Rozenburg (hierna: de stichting) zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Materialiteit	€ 5.620.000
Toegepaste benchmark	1,0% van het pensioenvermogen per 31 december 2017, zijnde het totaal van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds, de voorziening pensioenverplichtingen voor rekening en risico deelnemers, het stichtingskapitaal en de algemene reserve.
Nadere toelichting	Wij hebben voor deze grondslag gekozen omdat dit het vermogen betreft dat de basis vormt voor de berekening van de (beleids)dekkingsgraad. Voor het bepalen van het percentage hebben wij gelet op de financiële positie van de stichting en de mate waarin de beleidsdekkingsgraad zich rondom een kritieke grens bevindt. Gelet op het reserveoverschot hebben wij de materialiteit gesteld op 1,0% van het pensioenvermogen. Voorgaand jaar hadden wij de materialiteit op 0,75% van het pensioenvermogen gesteld omdat de stichting zich destijds in een situatie van herstel bevond.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met het bestuur overeengekomen dat wij aan het bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 281.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben in vergelijking met voorgaand jaar geen wijzigingen in de kernpunten van onze controle aangebracht.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Ontwikkeling van de (beleids)dekkingsgraad	
Risico	<p>De solvabiliteit van een pensioenfonds wordt gemeten aan de hand van de dekkingsgraad. De dekkingsgraad brengt de verhouding tussen de (netto) activa en pensioenverplichtingen tot uitdrukking en is daarmee een graadmeter voor de financiële positie van een pensioenfonds. De beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde dekkingsgraad van de twaalf maanden voorafgaand aan het moment van vaststelling.</p> <p>De stichting is wettelijk verplicht om de beleidsdekkingsgraad te hanteren als basis voor bepaalde beleidsbeslissingen, bijvoorbeeld inzake indexatie en kortingen. Daarnaast is de beleidsdekkingsgraad onder meer van belang om te bepalen of de stichting voldoende buffers heeft.</p> <p>De dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad zijn toegelicht in toelichting '[4] Algemene reserve' van de jaarrekening.</p> <p>Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de (beleids)dekkingsgraad niet juist wordt vastgesteld.</p>

<p>Onze controleaanpak</p>	<p>Door controle van de balans onderzoeken wij de samenstellende delen van de dekkingsgraad. De balans en daarmee de dekkingsgraad per 31 december 2017 hebben wij mede met gebruikmaking van de werkzaamheden van de certificerend actuaris gecontroleerd. Wij hebben de ontwikkelingen in de financiële positie van de stichting beoordeeld op basis van het actuariel rapport van de certificerend actuaris en onze controle van de jaarcijfers. Vanwege de gevoeligheid van schattingselementen hebben wij specifiek aandacht besteed aan de waardering van de (illiquide) beleggingen en de waardering van de technische voorzieningen. De werkzaamheden die wij in dit kader hebben uitgevoerd zijn in de kernpunten hierna beschreven.</p> <p>Wij controleren geen andere maandelijkse dekkingsgraden dan de dekkingsgraad ultimo boekjaar. Ten aanzien van andere maandelijkse dekkingsgraden hebben wij de navolgende toetsingswerkzaamheden verricht, die minder zekerheid geven dan een controle van twaalf maandsdekkingsgraden:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wij hebben de opzet van het totstandkomingsproces van de berekening van de maandelijkse dekkingsgraad onderzocht alsmede de juiste maandoerekening van zogenaamde key items vastgesteld. Voor boekjaar 2017 hebben wij de toeslagverlening als key item geïdentificeerd. – Daarnaast heeft de certificerend actuaris een plausibiliteitstoets uitgevoerd op ontwikkeling van de voorziening pensioenverplichtingen zoals gehanteerd in de bepaling van de maandelijkse dekkingsgraad gedurende het jaar in relatie tot de ontwikkelingen in de belangrijkste factoren, zoals de rentecurve. Wij hebben kennisgenomen van de uitkomst van deze werkzaamheden van de certificerend actuaris.
<p>Belangrijke observaties</p>	<p>Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd in de vaststelling van de dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2017.</p>

Waardering en toelichting van beleggingen

Risico

De beleggingen voor risico pensioenfondsen zijn een significante post op de balans van de stichting. Alle beleggingen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. Voor een groot deel van de beleggingen is deze marktwaarde te verifiëren aan transacties die tot stand zijn gekomen op de financiële markten (marktprijzen). Er zijn ook beleggingen die worden gewaardeerd op basis van netto contante waardeberekeningen of een andere geschikte methode, waaronder de intrinsieke waarde per participatie voor posities in niet (beurs)genoteerde fondsen.

De waarderingsonzekerheid neemt inherent toe bij netto-contante-waardeberekeningen en andere geschikte methoden en hangt samen met de beschikbaarheid en toepasbaarheid van marktgegevens. Bij de stichting betreft dit met name de posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen.

De stichting heeft de waarderingsgrondslagen voor de beleggingen beschreven in de paragraaf 'Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling' en een nadere toelichting opgenomen in toelichting '[1] Beleggingen voor risico pensioenfondsen'. Uit deze toelichting blijkt dat per 31 december 2017 € 359,6 miljoen (65% van de totale beleggingen) is belegd in beursgenoteerde beleggingen, € 196,6 miljoen (35%) is belegd in niet-(beurs)genoteerde fondsen) en € 0,4 miljoen (0%) in derivaten.

Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de beleggingen niet juist gewaardeerd zijn. Wij schatten het risico op een materiële fout in de beursgenoteerde beleggingen en open-end beleggingsfondsen lager in, mede omdat deze beleggingen bestaan uit effecten waarvoor een genoteerde prijs op een actieve markt beschikbaar is en derhalve een schattingselement ontbreekt.

<p>Onze controleaanpak</p>	<p>Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen beoordeeld en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de beleggingen per 31 december 2017.</p> <ul style="list-style-type: none"> – De waardering van beursgenoteerde beleggingen en belangen in open-end beleggingsfondsen hebben wij zelfstandig afgestemd met de prijsbron. Wij hebben vastgesteld voor deze beleggingen dat er sprake is van een actieve markt. Voor open-end beleggingsfondsen is er sprake van een actieve markt als de intrinsieke waarde dagelijks wordt gepubliceerd en deze intrinsieke waarde de basis is voor dagelijkse toe- en uittreding tot het fonds door beleggers. – Voor de posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen en voor open-end beleggingsfondsen waarvoor wij niet zelfstandig kunnen vaststellen dat er sprake is van een actieve markt, hebben wij de aansluiting vastgesteld met de gecontroleerde jaarrekeningen 2017 van deze fondsen. Waar deze (nog) niet beschikbaar zijn omvat onze controle aansluiting met de meest recente (niet-gecontroleerde) rapportages van de fondsmanagers, waar van toepassing gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum, alsmede onderzoek van de uitkomsten van back-testing procedures (met gecontroleerde jaarrekeningen) in combinatie met benchmark-testing werkzaamheden. <p>Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de beleggingen onderzocht.</p>
<p>Belangrijke observaties</p>	<p>Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering van niet-(beurs)genoteerde beleggingen per 31 december 2017 en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.</p>

Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen

Risico

De technische voorzieningen waaronder de voorziening pensioenverplichtingen betreffen een significante post in de balans van de stichting. De technische voorzieningen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. De waardering is gevoelig voor de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen en schattingselementen. Hier ligt een aantal belangrijke conventies aan ten grondslag namelijk dat voor de waardering uitgegaan wordt van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur alsmede de meest recente informatie (tafels) omtrent de levensverwachting, zoals gepubliceerd door het Koninklijk Actuariel Genootschap (AG). In aanvulling op de tafels wordt gecorrigeerd voor de ingeschatte ervaringssterfte bij de stichting, zijnde de fondsspecifieke ervaringssterfte. Deze veronderstellingen hebben tezamen met de hoogte van de kostenopslag, waaraan eveneens schattingen ten grondslag liggen, bijzondere aandacht gehad in onze controle.

De stichting heeft de waarderingsgrondslagen voor de voorziening pensioenverplichtingen beschreven in de paragraaf 'Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling' en een nadere toelichting opgenomen in toelichting '[7] Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds'.

Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de technische voorzieningen niet toereikend gewaardeerd zijn.

<p>Onze controleaanpak</p>	<p>Bij de controle van de technische voorzieningen hebben wij gebruikgemaakt van de werkzaamheden van de certificerend actuaris van de stichting. De certificerend actuaris onderzoekt onder meer de toereikendheid van de technische voorzieningen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen. De certificerend actuaris heeft daarbij gebruikgemaakt van de door ons in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens, waaronder de pensioenaanspraken van deelnemers. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel over de jaarrekening als geheel hebben wij met de certificerend actuaris onze planning, werkzaamheden, verwachtingen en uitkomsten afgestemd voor de controle van boekjaar 2017. Hierbij hebben wij specifiek aandacht gevraagd voor de toets van de ervaringssterfte op basis van de toegepaste prognosetafels, de toereikendheid van de kostenopslag alsmede de toepassing van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.</p> <p>Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen beoordeeld en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen per 31 december 2017:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Daartoe hebben wij ons een beeld gevormd van de redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen actuariële grondslagen alsmede de uitkomsten van het actuariële grondslagenonderzoek en de gehanteerde waarderingsgrondslagen besproken met de certificerend actuaris. – Hierbij hebben wij met inachtneming van het oordeel van de certificerend actuaris gelet op de besluitvorming van het bestuur, de recentheid van beschikbaar grondslagenonderzoek, de toetsing op de onderbouwing van de daarin opgenomen veronderstellingen, de uitkomsten van beschikbare tussentijdse evaluaties, de uitkomsten van de actuariële analyse over meerdere jaren en de aanwezigheid van een consistente gedragslijn. – Daarnaast hebben wij controlewerkzaamheden uitgevoerd om de gehanteerde basisgegevens te toetsen, waaronder het evalueren van de juiste werking van de interne beheersmaatregelen bij de pensioenuitvoeringsorganisatie, het verrichten van aansluitwerkzaamheden met de pensioenadministratie voor wat betreft de aantallen en de aanspraken en het beoordelen van het verloop en de uitkomsten van de actuariële analyse.
----------------------------	--

Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering per 31 december 2017 of de toelichting van de technische voorzieningen.
-------------------------	---

Verklaring over de in het verslag over het boekjaar opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het verslag over het boekjaar andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens;
- andere informatie, bestaande uit: bestuur en organisatie, meerjarenoverzicht, verantwoordingsorgaan, samenvatting visitatierapport 2017 en de bijlagen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden voor de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan het bestuur dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met het bestuur over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Maastricht, 12 juni 2018

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. drs. R.E.J. Pluymakers RA

Bijlagen

Overzicht belegd vermogen

	2017			2016		
	€	%	Norm	€	%	Norm
Zakelijke waarden						
Aandelen vastgoedmaatschappijen	28.515	5,1	5	24.123	4,4	5
Aandelen	223.397	39,9	37,5	213.300	39,3	37,5
Te vorderen dividendbelasting	51	0,0		341	0,1	
Totale zakelijke waarden	251.963	45,0	42,5	237.764	43,8	42,5
Vastrentende waarden						
Staatsobligaties	132.405	23,7		195.918	36,1	
Vastrentende beleggingsfondsen	168.099	30,0		96.616	17,8	
Lopende intrest	2.576	0,5		3.608	0,7	
Totaal vastrentende waarden	303.080	54,2	57,5	296.142	54,7	57,5
Derivaten						
Valutatermijncontracten	404	0,1		-3.053	-0,6	
Swaps	0	0,0		10.470	1,9	
Lopende intrest	0	0,0		520	0,1	
Totaal derivaten	404	0,1	0	7.937	1,4	0
Overige beleggingen						
Geldmarktfondsen	3.757	0,7		0	0,0	
	3.757	0,7	0	0	0,0	0
Liquide middelen						
Depotbank	163	0,0		278	0,1	
ING Bank	240	0,0		234	0,0	
Totaal liquide middelen	403	0,0	0	512	0,1	0
Totaal vermogen	559.606	100,0	100	542.355	100,0	100

Begrippenlijst

ABTN

Afkorting voor actuariële en bedrijfstechnische nota. In de ABTN wordt door het bestuur van een pensioenfonds uiteengezet welke actuariële en bedrijfstechnische opzet ten grondslag ligt aan een fonds. Ook wel bedrijfsplan genoemd. Hierin komen drie hoofdonderwerpen aan de orde: de wijze van vaststelling van de verplichtingen jegens de deelnemers, de beleggingsportefeuille en het intern risicobeheersingssysteem.

Actuarieel Genootschap (AG)

Het Koninklijk Actuarieel Genootschap is de Nederlandse beroepsvereniging van actuarissen en actuariële analisten.

Actuariële grondslagen

Wanneer een contante waarde van een reeks toekomstige uitkeringen moet worden bepaald maakt de actuaaris gebruik van actuariële grondslagen, zoals:

1. de rekenrente;
2. de kansstelsels: sterftekansen, arbeidsongeschiktheids- en revalideringskansen, frequenties van gehuwd zijn, soms ook toekomstige salarisontwikkeling of indexatiebeleid enz.;
3. kostenopslagen (bijvoorbeeld voor administratiekosten en/of uitbetalingskosten).

Actuariële methoden

Methoden om met behulp van actuariële grondslagen de contante waarde te berekenen van een reeks toekomstige uitkeringen of bijdragen.

Algemene Ouderdomswet

De Algemene Ouderdomswet (AOW) is in 1956 tot stand gekomen. Het is een volksverzekering en geldt dus voor alle ingezetenen van Nederland. De AOW voorziet in uitkeringen bij ouderdom. De uitkeringen gaan in op de verjaardag waarop de verzekerde 67 jaar wordt. De hoogte van de uitkeringen is niet afhankelijk van het loon dat gedurende een eventuele loopbaan is verdiend, maar is afhankelijk van de burgerlijke staat en de gezinssituatie waarin de verzekerde verkeert.

ALM

Afkorting voor Asset Liability Management. Een ALM-studie betreft de analyse van het risicobeheer van de balans tussen activa en de passiva van een pensioenfonds.

Deze studie dient te resulteren in de formulering van een strategisch beleggingsbeleid.

AO/IB

Administratieve organisatie en interne beheersing.

Autoriteit Financiële Markten

De Autoriteit Financiële Markten (AFM) is gedragstoezichthouder op de financiële markten. Dat houdt in dat de AFM toezicht houdt op het gedrag van de gehele financiële marktsector: sparen, beleggen, verzekeren en lenen. Met het gedragstoezicht wil de AFM een bijdrage leveren aan het goed functioneren van de financiële markten.

Backservice

Pensioenaanspraken (of de waarde ervan) die betrekking hebben op de achterliggende dienstjaren en die ontstaan door verandering in de pensioengrondslag.

Basispunt

Een basispunt is een honderdste van een procent (0,01%). Basispunten worden gebruikt om veranderingen in rentes uit te drukken. Een stijging van de rente van bijvoorbeeld 6% naar 6,1% betekent een stijging van 10 basispunten.

Beleidsdekkingsgraad

Dit betreft een 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad, waarop het pensioenfonds haar beslissingen baseert.

Benchmark

Vooraf vastgestelde, objectieve maatstaf voor de prestatie van (de beheerder van) een beleggingsportefeuille of pensioenfonds. Een beursindex bijvoorbeeld.

Benodigde intrest

Bij de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen wordt rekening gehouden met een toekomstig rendement. Het bedrag dat op basis van de rekenrente in het boekjaar aan de voorziening pensioenverplichtingen moet worden toegevoegd wordt als 'benodigde intrest' verantwoord.

Code pensioenfonds

Op 1 januari 2014 is de Code Pensioenfonds in werking getreden als document van zelfregulering van de pensioensector. Per 1 juli 2014 is de Code ook wettelijk verankerd in de Pensioenwet. De Code is gebaseerd op het "pas toe of leg uit-beginsel". Het volledig volgen van alle 83 normen uit de Code is niet verplicht. Wel wordt ieder pensioenfonds geacht in het jaarverslag (vanaf boekjaar 2014) aan te kunnen geven waarom bepaalde afwijkende keuzes zijn gemaakt. Deze Code is opgesteld door de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid, die hiermee normen formuleren voor "goed pensioenfondsbestuur". Het huidige tijdgewricht vereist vanuit het maatschappelijk belang van het pensioenfonds dat het functioneren van het bestuur meer aandacht krijgt. De Code vervangt de "Principes voor goed pensioenfondsbestuur (PFG)", die de Stichting van de Arbeid op 16 december 2005 heeft gepubliceerd.

Contante waarde

De contante waarde op een bepaald moment van (een serie) betalingen in de toekomst, is het bedrag dat op dat moment aanwezig zou moeten zijn om, rekening houdend met rente-aangroei (rekenrente) en eventuele andere actuariëlegrondslagen, deze toekomstige betalingen te kunnen verrichten.

CPI

Consumenten Prijs Index.

Dekkingsgraad

Een maat voor de solvabiliteit van een pensioenfonds. De dekkingsgraad is gelijk aan het totaal vermogen (Reserves + Voorziening pensioenverplichting voor risico pensioenfonds) gedeeld door de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds.

DC regeling

Een Defined Contribution (beschikbare premie) regeling is een vorm van pensioensparen waarbij de begunstigde een van te voren afgesproken premie ontvangt.

De Nederlandsche Bank

Orgaan dat krachtens de Pensioenwet een toezichhoudende taak heeft ten aanzien van pensioenfonds.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten worden verstaan: dividend- en rente-opbrengsten van de beleggingen.

Diversificatie

De benodigde buffer per risicocategorie is vastgesteld op basis van het afzonderlijke risico. De benodigde buffer voor alle risicocategorieën tezamen (op totaalniveau) is lager dan de som van de benodigde buffers per afzonderlijk risico. Dit komt omdat er bij de vaststelling van het vereist vermogen verondersteld wordt (conform het standaardmodel) dat de risico's onafhankelijk zijn van elkaar met uitzondering van een correlatie tussen de risico's op het gebied van rente (S1), zakelijke waarden (S2) en krediet (S5). Het verschil tussen de benodigde buffer op totaalniveau en de som van de benodigde buffers voor elk van de afzonderlijke risico's is gepresenteerd onder de term diversificatie.

Duration

Duration is een maatstaf voor de rentegevoeligheid van een obligatie. Deze maatstaf houdt rekening met alle cashflows in de resterende looptijd van de lening.

Eindloon regeling

Een eindloon regeling, ook wel final-payregeling genoemd, is een vorm van een vaste uitkeringsregeling waarbij de hoogte van het pensioen afhankelijk is van het laatst verdiende loon. De opgebouwde pensioenaanspraken worden dan verhoogd op basis van de pensioengrondslag van dit laatstverdiende loon; de zogenoemde backservice. Het nog op te bouwen pensioen wordt bij het eindloonsysteem de coming service genoemd. Backservice + coming service is dan het verzekerd pensioen.

EMD

Emerging Market Debt

Financieel Toetsingskader (FTK)/nieuw Financieel Toetsingskader (nFTK)

Benaming van het nieuwe toetsingsregime dat vanaf 1 januari 2007 van toepassing is op de financiële posities het financiële beleid van pensioenfondsen. Het Financieel Toetsingskader (FTK) vervangt de Actuariële Principes Pensioenfondsen. Het FTK is opgenomen in de Pensioenwet. Per 1 januari 2015 is het nieuwe FTK van kracht geworden. Het nieuwe FTK omvat de financiële eisen waaraan pensioenfondsen moeten voldoen. Belangrijkste doel van de nieuwe regels is een robuust toekomstbestendig pensioenstelsel waarin het pensioenvermogen van de deelnemer stabiel wordt beheerd en een evenwichtige verdeling van lusten en lasten plaatsvindt tussen generaties.

Gedragcodes

De gedragscode van het AFM (Autoriteit Financiële Markten) valt uiteen in twee afzonderlijke codes: code A voor pensioenfondsen die onder effectentypisch gedragstoezicht van de AFM staan en code B voor pensioenfondsen die van dat toezicht zijn vrijgesteld.

Herverzekering

Het door een pensioenfonds geheel of gedeeltelijk onderbrengen van een pensioenregeling in een levensverzekeringsovereenkomst en/of het door een pensioenfonds onderbrengen van extra hoge risico's bij een levensverzekeraar, zoals overlijdensrisico van deelnemers en invaliditeitsrisico van deelnemers.

Indexatie

Hieronder wordt verstaan de aanpassing van de ingegane pensioenen en/of premievrije aanspraken (voor pensioeningang) op basis van de stijging of daling van een index cijfer dan wel een vast percentage.

Veelal worden daarvoor de prijsindexcijfers van het CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek) gehanteerd.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten vallen de gerealiseerde verkoopresultaten inclusief valutaresultaten en de niet-gerealiseerde herwaarderingsresultaten.

Interest Rate Swap (IRS)

De renteswap wordt in het algemeen gebruikt om renterisico's te beheersen of af te dekken, of om een gewenste rentepositie in te nemen. De meest gebruikte termen voor de renteswap zijn IRS of Interest Rate Swap.

De renteswap is een ruiltransactie die geschiedt op een internationale financiële markt, waarbij partijen de rentebetalingen gedurende de looptijd, of een deel van de looptijd, tegen elkaar ruilen. Na het verstrijken van deze tijd worden ze weer teruggenomen.

De hoofdsommen van de leningen worden bij een IRS niet uitgewisseld, die zijn alleen in theorie, in de berekeningen herkenbaar.

Uitwisseling vindt uitsluitend plaats van de rentes.

Koopsom

Een koopsom is een eenmalige betaling die aan de uitvoerder van de pensioenregeling is verschuldigd en waarvoor een bepaalde pensioenaanspraak wordt ingekocht. In beginsel is een koopsom dus een eenmalige betaling en een premie een periodieke betaling. Zowel premies als koopsommen dienen hetzelfde doel, namelijk de financiering van de pensioenen.

Lijfrente

Het begrip lijfrente wordt gebruikt in de individuele levensverzekeringsmarkt. Technisch gesproken is een lijfrente hetzelfde als een ouderdomspensioen. Het belangrijkste verschil is dat een lijfrenteverzekering privé wordt gesloten, terwijl bij pensioen altijd sprake is van een werkgever / werknemer relatie.

Look Through

Bij toepassing van het Look Through principe wordt door de betreffende beleggingsfondsen heen gekeken en vervolgens worden deze componenten toebedeeld naar hun desbetreffende beleggingscategorie.

Middelloon regeling

Een middelloon regeling is een pensioenregeling waarbij de hoogte van het pensioen afhankelijk is van het gemiddelde verdiende loon. Het middelloonsysteem is een vorm van een vaste uitkeringsregeling.

Morgan Stanley Capital International (MSCI)

Dit is een veelgebruikte standaard benchmark voor beleggingsfondsen.

MVEV

Minimaal Vereist Eigen Vermogen.

Nabestaandenpensioen

Verzamelnaam voor weduwe-, weduwnaars- en partnerpensioenen, soms ook voor wezenpensioenen.

Ouderdomspensioen

Pensioen, bestemd ter verzorging van de gerechtigde, nadat deze de in de pensioenregeling omschreven pensioenleeftijd heeft bereikt.

Overlevingstafels

Geven aan wat de levens- en sterftekansen zijn van mannen en vrouwen in Nederland afhankelijk van de bereikte leeftijd. Ze worden gebruikt bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen door de actuaris.

Overreserve

Het deel van de reserves van een pensioenfonds waar geen pensioenverplichtingen tegenover staan (ook wel genoemd: extra of algemene reserve).

Over-the-counter (OTC)

De term slaat op financiële transacties die niet via de beurs verlopen, maar die direct tussen twee partijen afgesloten worden.

Portability Richtlijn

Deze richtlijn beoogt pensioenen tussen landen overdraagbaar te maken.

Premiepensioeninstelling (PPI)

Dit is een nieuw type pensioenuitvoerder die vooral relevant is voor de uitvoering van buitenlandse pensioenregelingen.

Premievrije aanspraken

Indien het deelnemerschap aan een pensioenregeling eindigt, anders dan door overlijden of het bereiken van de pensioenleeftijd, verkrijgt de gewezen deelnemer een premievrije aanspraak op ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen.

Rekenrente

De rekenrente is het fictieve percentage dat het belegde pensioenvermogen wordt geacht op te brengen in de toekomst en waarvan bij de berekening van de contante waarden wordt uitgegaan.

Rendement

Het positieve of negatieve resultaat dat een verzekeringsmaatschappij of een pensioenfonds behaalt met de belegging van daartoe beschikbare middelen.

Rentetermijnstructuur (RTS)

De yield curve, of rentetermijnstructuur is een grafiek die het verband weergeeft tussen de looptijd van een vastrentende belegging enerzijds en de daarop te ontvangen marktrente anderzijds. Een normale yield curve laat een stijgend verloop zien omdat de spaarrente doorgaans lager is dan de kapitaalmarktrente.

Solvency II

Dit betreft een project van De Nederlandsche Bank om de Europese richtlijnen voor het verzekeringsbedrijf te herzien.

STAR (Stichting van de Arbeid)

Overlegorgaan van centrale organisaties van werkgevers en werknemer. Tevens adviesorgaan van het kabinet op sociaal en arbeidsvoorwaardelijk terrein.

Technisch resultaat

Bij de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen wordt uitgegaan van veronderstellingen, zoals sterftekansen, invalideringskansen en partnerfrequenties. De financiële consequenties van de afwijkingen van de werkelijkheid ten opzichte van deze veronderstellingen leiden tot technisch resultaat. Onder technisch resultaat worden voorts de verschillen tussen de ontvangen premies en de werkelijke kosten voor de pensioenopbouw verantwoord en de verschillen die ontstaan bij de verwerking van waardeoverdrachten.

TER

TER staat voor total expense ratio en geeft onder meer de kosten weer die de beleggingsmanagers hebben gemaakt voor het voeren van hun (actief) beleid.

Technische voorziening

De vastgestelde balanspost die de gekapitaliseerde waarde (contante waarde) van de opgebouwde pensioenrechten en pensioen-aanspraken aangeeft. (zie ook Voorziening pensioenverplichtingen).

Toeslag

Zie 'Indexatie'.

Total Return

Het totaalrendement op beleggingen zijnde de directe en de indirecte beleggingsopbrengsten.

Tracking error

De tracking error geeft aan in hoeverre de beleggingsrendementen van de daadwerkelijke aandelenportefeuille afwijken van de strategisch gedefinieerde benchmark.

Ultimate Forward Rate (UFR)

De verwachte risicovrije rente op lange termijn voor lange looptijden. Sinds eind september 2012 wordt in de bepaling van de rentetermijnstructuur (voor looptijden vanaf 20 jaar) mede rekening gehouden met deze verwachting. Tot 15 juli 2015 was de UFR gelijk aan 4,2% en vanaf 15 juli 2015 is de UFR gelijk aan het 120-maands gemiddelde van de forward rate bij een looptijd van 20 jaar.

UPO Uniform Pensioenoverzicht

Het Uniform Pensioenoverzicht (UPO) informeert een (gewezen) deelnemer en zijn/haar eventuele partner over zijn/haar huidige toekomstige pensioensituatie. Alle pensioenfondsen en verzekeraars gebruiken hetzelfde UPO. Hierdoor zijn de bedragen uit de overzichten makkelijk vergelijkbaar. Ook kunnen de bedragen uit de verschillende overzichten eenvoudig bij elkaar worden opgeteld.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden is een beleggingsterm, en is een verzamelnaam voor leningen, hypotheek en obligaties.

VEV

Vereist Eigen Vermogen

Voorziening pensioenverplichtingen (VPV)

De voorziening pensioenverplichtingen van een pensioenfonds is het bedrag dat aanwezig moet zijn om samen met de in de toekomst nog te ontvangen premies aan de reeds bestaande pensioenverplichtingen te kunnen voldoen.

Zakelijke waarden

Zakelijke waarden is een verzamelnaam voor: aandelen, aandelen vastgoed, opties en converteerbare obligaties.